

Osoby z niepełnosprawnością a Europejska Konwencja Praw Człowieka

Artykuł 1 (obowiązek przestrzegania praw człowieka) [Europejskiej Konwencji Praw Człowieka](#) („Konwencja”)

„Wysokie Układające się Strony zapewniają każdemu człowiekowi, podlegającemu ich jurysdykcji, prawa i wolności określone ... w niniejszej Konwencji.”

Prawo do życia (Artykuł 2 Konwencji)

Śmierć osoby głuchoniemej w areszcie policyjnym

[Jasinskis przeciwko Łotwie](#)

21 grudnia 2010 r.

Skarżący podniósł, że jego głuchoniemy syn zmarł w areszcie policyjnym, gdzie doznał poważnych obrażeń głowy na skutek upadku ze schodów. Został zabrany na lokalny komisariat policji i umieszczony w celi wytrzeźwień na 14 godzin, ponieważ funkcjonariusze policji uznali, że jest pijany. Skarżący sformułował ponadto zarzut braku efektywnego śledztwa w sprawie śmierci jego syna.

Trybunał stwierdził, że **doszło do naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji w jej aspekcie materialnym. Trybunał wskazał ponownie, że Artykuł 2 Konwencji nie tylko wymaga, by Państwo nie pozbawiało umyślnie życia, lecz także by podejmowało odpowiednie działania w celu ochrony życia osób podlegających jego jurysdykcji. W odniesieniu do osoby z niepełnosprawnością przebywającej w areszcie należy zwrócić tym więcej uwagi, by zapewnić warunki odpowiadające jej szczególnym potrzebom. W niniejszej sprawie policja nie przeprowadziła badań lekarskich skarżącego, gdy zabrano go do aresztu, do czego w szczególności zobowiązywały standardy [Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom \(CPT\)](#). Nie zapewniono mu ponadto żadnej możliwości uzyskania informacji na temat stanu zdrowia, nawet po tym jak uderzał w drzwi i ściany celi wytrzeźwień. Mając na względzie, że był on głuchoniemy, policja miała wyraźny obowiązek wynikający z przepisów krajowych oraz standardów międzynarodowych, by przynajmniej zapewnić mu długopis i papier w celu umożliwienia mu zakomunikowania swoich obaw.

Śmierć osób niepełnosprawnych w placówce opiekuńczej lub szpitalu psychiatrycznym

Nencheva i inni przeciwko Bułgarii

18 czerwca 2013 roku

Piętnaścioro dzieci i młodych osób zmarło w okresie pomiędzy grudniem 1996 roku a marcem 1997 roku w zakładzie przeznaczonym dla młodych osób z niepełnosprawnością fizyczną i umysłową na skutek zimna i braku żywności, leków oraz artykułów pierwszej potrzeby. Dyrektor zakładu, obserwując problemy, bezskutecznie powiadamiał kilkakrotnie wszystkie instytucje publiczne, które były bezpośrednio odpowiedzialne za finansowanie zakładu oraz które mogły podjąć stosowane działania.

Trybunał stwierdził, że **doszło do naruszenia Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji w zakresie, w jakim władze nie wypełniły obowiązku ochrony życia bezbronnych dzieci znajdujących się pod ich opieką przed poważnym i bezpośrednim zagrożeniem. Władze nie przeprowadziły ponadto w sposób oficjalny skutecznego śledztwa w sprawie zgonów, które nastąpiły w bardzo wyjątkowych okolicznościach. Trybunał uznał, że władze winny były posiadać wiedzę, że istniało realne zagrożenie dla życia dzieci w placówce oraz stwierdził, że nie podjęły niezbędnych środków w granicach swojej kompetencji. Dzieci oraz młodzież poniżej 22 roku życia umieszczone w placówce to osoby słabe cierpiące na poważne upośledzenia psychicznie i fizycznie, które zostały albo opuszczone przez rodziców albo umieszczone w placówce za zgodą rodziców. Wszystkie one zostały powierzone pod opiekę państwa w specjalnym ośrodku publicznym i znajdowały się pod wyłącznym nadzorem władz.

Centrum Zasobów Prawnych w imieniu Valentine Cămpeanu przeciwko Rumunii

17 lipca 2014 roku (Wielka Izba)

Skarga została wniesiona przez organizację pozarządową (NGO) w imieniu Valentine Cămpeanu, który zmarł w 2004 roku w wieku 18 lat w szpitalu psychiatrycznym. Porzucony przy urodzeniu i umieszczony w sierocińcu, został zdiagnozowany jako dziecko jako osoba seropozytywna i cierpiąca na poważne upośledzenie psychiczne.

Trybunał stwierdził, że ze względu na szczególne okoliczności sprawy oraz mając na względzie poważny charakter zarzutów NGO mogło występować w imieniu Valentine Cămpeanu, pomimo że sama organizacja nie była ofiarą zarzucanych naruszeń Konwencji.

W niniejszej sprawie Trybunał stwierdził, że **doszło do naruszenia Artykułu 2** Konwencji (prawo do życia) zarówno w aspekcie materialnym, jak i proceduralnym. Trybunał uznał w szczególności, że: Valentine Cămpeanu został umieszczony w placówkach medycznych, które nie były wyposażone w sposób, który zapewniłby mu odpowiednią opiekę dostosowaną do jego stanu zdrowia; został przeniesiony z jednej placówki do drugiej bez odpowiedniej diagnostyki władze nie zapewniły mu właściwego leczenia lekami przeciwretrowirusowymi. Władze, świadome trudnej sytuacji - brak personelu, niewystarczające racje żywieniowe oraz brak ogrzewania - w szpitalu psychiatrycznym, w którym został umieszczony, w sposób nieracjonalny spowodowały zagrożenie dla jego życia. Co więcej, nie przeprowadzono skutecznego śledztwa w sprawie okoliczności jego śmierci. Trybunał stwierdził ponadto, że **doszło do naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji **w związku z Artykułem 2**, mając na względzie fakt, że rząd Rumunii nie zapewnił właściwych mechanizmów dochodzenia zadośćuczynienia osobom upośledzonym psychicznie, które podnosiły, że są ofiarami naruszenia Artykułu 2. Na koniec, na mocy Artykułu 46 (moc obowiązująca oraz wykonywanie wyroków) Konwencji stwierdzając, że naruszenie Konwencji w sprawie Valentine Cămpeanu odzwierciedlały szerszy problem, Trybunał zawarł zalecenia dla Rumunii, by podjęła niezbędne środki generalne w celu zapewnienia, że osoby upośledzone psychicznie znajdujące się w podobnej sytuacji będą reprezentowane w sposób niezależny, co umożliwi im zbadanie ich zarzutów dotyczących zdrowia i leczenia przez niezależny organ.

Zob. także: [Centrum Zasobów Prawnych w imieniu Miorita Malacu i Innych przeciwko Rumunii](#), decyzja (skreślenie z listy) z 27 września 2016 roku

[Bułgarski Komitet Helsiński przeciwko Bułgarii](#)

28 czerwca 2016 r. (decyzja o dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła śmierci dwóch dziewcząt z upośledzeniem umysłowym w specjalnych domach, w których zostały umieszczone, oraz wniosku złożonego do Trybunału przez stowarzyszenie specjalizujące się w ochronie praw człowieka o przyznanie mu legitymacji procesowej jako pośredniej ofierze lub jako przedstawicielowi dwóch zmarłych nastolatków. Trybunał uznał skargi za **niedopuszczalne**, jako niezgodne *ratione personae* w rozumieniu Artykułu 34 (skargi indywidualne) Konwencji. Biorąc pod uwagę fakt, że skarżące stowarzyszenie nie było w kontakcie z dziewczynkami przed ich śmiercią, fakt, że nie miało ono statusu proceduralnego obejmującego wszystkie prawa przysługujące stronom postępowania karnego oraz fakt, że jego interwencja w postępowaniu karnym po wydaniu nakazów umorzenia została opóźniona, Trybunał dokonał rozróżnienia między niniejszymi sprawami a sprawą Center of Legal Resources w imieniu Valentina Câmpeanu przeciwko Rumunii (zob. powyżej). Ponieważ kryteria ustanowione w tej sprawie nie zostały spełnione, Trybunał nie był w stanie stwierdzić, że skarżące stowarzyszenie miało legitymację procesową. Trybunał podkreślił jednak, że jego decyzja nie powinna być interpretowana jako lekceważenie pracy społeczeństwa obywatelskiego na rzecz ochrony praw osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, zwracając uwagę na aktywną i czujną rolę odgrywaną przez skarżące stowarzyszenie, które zaalarmowało właściwe instytucje i współpracowało z nimi podczas prowadzonych dochodzeń i kontroli.

[Validity Foundation w imieniu T.J. przeciwko Węgrom](#)

10 października 2024 r.¹

Sprawa ta dotyczyła śmierci w 2018 r. 45-letniej kobiety (T.J.) ze znaczną niepełnosprawnością intelektualną w państwowym domu opieki społecznej oraz wynikającego z niej dochodzenia w sprawie zarzutu, że zmarła ona w wyniku zaniedbania. T.J., która nie była w stanie komunikować się werbalnie i miała skłonność do agresywnych zachowań, była pod opieką od dziesiątego roku życia. Skarżąca organizacja pozarządowa, działająca na rzecz praw osób z niepełnosprawnością, twierdziła, że T.J. zmarła w wyniku długotrwałego zaniedbania i nieodpowiedniej opieki, utrzymując, że była stale skrupowana i niedożywiona, co uczyniło ją podatną na choroby. Zarzuciła również, że dochodzenie skupiło się na bezpośredniej przyczynie jej śmierci, nie zajmując się tym, czy była ona wynikiem nieodpowiednich warunków w placówce.

Trybunał stwierdził, że w niniejszej sprawie władze węgierskie nie zapewniły wymaganego standardu ochrony, który pozwoliłby im zapobiec pogorszeniu się stanu zdrowia T.J. i jej przedwczesnej śmierci, co stanowi **naruszenie Artykułu 2** (prawo do życia) Konwencji w jego aspekcie materialnym. Trybunał zauważył w szczególności, że w 2017 r. w domu opieki odnotowano niedobór personelu, niewystarczającą opiekę medyczną i terapeutyczną, nieodpowiednie warunki życia i nadmierne stosowanie środków przymusu wobec mieszkańców. W tym roku w domu zmarło co najmniej dziesięciu pensjonariuszy. T.J. została zgłoszona jako wycieńczona i stale przywiązana do łóżka. Władze były zatem świadome alarmujących warunków przed jej śmiercią. Ich reakcja była jednak niewystarczająca. Trybunał stwierdził również naruszenie art. 2 Konwencji w aspekcie proceduralnym, w związku z dochodzeniem, które skupiło się głównie na bezpośredniej przyczynie śmierci T.J., bez ustalenia, czy wystąpiły niedociągnięcia w poziomie i jakości opieki lub warunkach życia w domu opieki. Nie podjęto próby sprawdzenia, czy przedstawiciele władz lub jakikolwiek inny pracownik publiczny może być pociągnięty do odpowiedzialności za takie systemowe niepowodzenie w systemie opieki. Ogólnie rzecz biorąc, dochodzenie w sprawie zarzutów poważnego naruszenia praw człowieka w sprawie T.J. było niewystarczające.

¹ Niniejszy wyrok stanie się prawomocny w okolicznościach określonych w art. 44 § 2 (prawomocne wyroki) Europejskiej Konwencji Praw Człowieka.

Zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania (Artykuł 3 Konwencji)

Środki kontroli urodzeń i przymusowe aborcje

Gauer i inni przeciwko Francji

23 października 2012 r. (decyzja o dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła sterylizacji w celach antykoncepcyjnych pięciu młodych kobiet z upośledzeniem umysłowym, które były zatrudnione w lokalnym ośrodku wsparcia w pracy (Centre d'aide pour le travail - CAT). Podniosły one w szczególności, że doszło do ingerencji w ich integralność fizyczną w wyniku sterylizacji, która została przeprowadzona bez uzyskania ich zgody, oraz zarzuciły naruszenie ich prawa do poszanowania życia prywatnego i prawa do założenia rodziny. Podnieśli również, że byli dyskryminowani ze względu na swoją niepełnosprawność.

Trybunał stwierdził, że skarga została złożona po terminie i w związku z tym uznał ją za **niedopuszczalną** zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji.

G.M. i inni przeciwko Republice Mołdawii (nr 44394/15)

22 listopada 2022 r.

Sprawa ta dotyczyła narzucenia aborcji i środków antykoncepcyjnych trzem kobietom z niepełnosprawnością intelektualną, przebywającym w ośrodku dla neuropsychiatrów, po tym, jak zostały wielokrotnie zgwałcone przez jednego z tamtejszych lekarzy, oraz dochodzenia w sprawie ich skarg.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji zarówno w aspekcie materialnym, jak i proceduralnym. Trybunał zauważył w szczególności, że władze krajowe nie przeprowadziły skutecznego dochodzenia w sprawie zarzutów skarżących dotyczących złego traktowania, mimo że zostało ono wznowione czterokrotnie w następstwie ich odwołań. Co więcej, dochodzenie nie uwzględniło ich wrażliwości jako kobiet z niepełnosprawnością intelektualną narażonych na wykorzystywanie seksualne w kontekście instytucjonalnym. Trybunał stwierdził również, że krajowe prawo karne nie zapewniało skutecznej ochrony przed takimi inwazyjnymi interwencjami medycznymi przeprowadzanymi bez ważnej zgody pacjenta.

Warunki osadzenia²

Price przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

10 lipca 2001 r.

Skarżąca, ofiara talidomidu z niedowładem czterokończynowym, cierpiąca również na problemy z nerkami, została osadzona w więzieniu za obrazę sądu w toku postępowania cywilnego. Została zatrzymana na jedną noc w celi policyjnej, gdzie musiała spać na wózku inwalidzkim, ponieważ łóżko nie było specjalnie przystosowane dla osób z niepełnosprawnością ruchową, i gdzie skarżyła się na zimno. Następnie spędziła dwa dni w zwykłym więzieniu, gdzie była zależna od pomocy strażników więziennych płci męskiej w celu skorzystania z toalety.

Trybunał uznał, że doszło do **naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Stwierdził w szczególności, że przetrzymywanie osoby z niepełnosprawnością w warunkach, w których było jej niebezpiecznie zimno, groziły jej odleżyny, ponieważ jej łóżko było zbyt twarde lub nieosiągalne, i nie była w stanie skorzystać z toalety lub utrzymać czystości bez największych trudności, stanowiło poniżające traktowanie sprzeczne z art. 3 Konwencji.

² Zob. również, w odniesieniu do więźniów chorych psychicznie, arkusze informacyjne „Zatrzymanie a zdrowie psychiczne” i „Prawa więźniów związane ze zdrowiem”.

Vincent przeciwko Francji

24 października 2006 r.

Skarżący odbywał karę dziesięciu lat pozbawienia wolności orzeczoną w 2005 roku. Paraplegia od czasu wypadku w 1989 roku, jest samodzielny, ale nie może poruszać się bez pomocy wózka inwalidzkiego. Skarżący zarzucił w szczególności, że warunki, w jakich był przetrzymywany w różnych zakładach karnych, nie były dostosowane do jego niepełnosprawności.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji ze względu na fakt, że skarżący, który jest paraplegikiem, nie mógł samodzielnie poruszać się po więzieniu Fresnes, które było szczególnie nieprzystosowane do osadzania osób z niepełnosprawnością fizyczną, które mogły poruszać się wyłącznie na wózku inwalidzkim. Nie było dowodów na jakikolwiek pozytywny zamiar upokorzenia lub poniżenia skarżącego. Trybunał uznał jednak, że przetrzymywanie osoby z niepełnosprawnością w zakładzie karnym, w którym nie może się ona poruszać, a w szczególności nie mogła samodzielnie opuszczać celi, stanowiło poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3 Konwencji.

Z.H. przeciwko Węgrom (nr 28973/11)

8 listopada 2011 r.

Skarżący, głuchy i niemy, niezdolny do posługiwania się językiem migowym, czytania i pisania oraz mający trudności w uczeniu się, skarżył się w szczególności, że jego przetrzymywanie w więzieniu przez prawie trzy miesiące stanowiło niehumanitarnie i poniżające traktowanie.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji. Pomimo godnych pochwały, ale spóźnionych wysiłków władz w celu rozwiązania sytuacji skarżącego, Trybunał stwierdził, że jego uwięzienie bez podjęcia wymaganych środków w rozsądnym terminie doprowadziło do sytuacji stanowiącej niehumanitarnie i poniżające traktowanie.

W tej sprawie Trybunał stwierdził również **naruszenie Artykułu 5 § 2** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji. Biorąc pod uwagę wieloraką niepełnosprawność skarżącego, Trybunał nie był w szczególności przekonany, czy można uznać, że uzyskał on informacje wymagane do zakwestionowania jego zatrzymania. Trybunał uznał ponadto za godny ubolewania fakt, że władze nie podjęły żadnych „rozsądnych kroków” - pojęcie dość zbliżone do pojęcia „rozsądnego usprawnienia” w art. 2, 13 i 14 Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnością³ - w celu zaradzenia jego stanowi, w szczególności poprzez zapewnienie mu pomocy prawnika lub innej odpowiedniej osoby.

Arutyunyan przeciwko Rosji⁴

10 stycznia 2012 r.

Skarżący poruszał się na wózku inwalidzkim i miał liczne problemy zdrowotne, w tym niewydolność przeszczepu nerki, bardzo słaby wzrok, cukrzycę i poważną otyłość. Jego cела znajdowała się na czwartym piętrze budynku bez windy; oddziały medyczne i administracyjne znajdowały się na parterze. Ze względu na brak windy skarżący musiał regularnie chodzić po schodach, aby poddać się hemodializie i innym niezbędnym zabiegom medycznym.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że władze krajowe nie traktowały skarżącego w sposób bezpieczny i odpowiedni do jego niepełnosprawności oraz odmówiły mu skutecznego dostępu do placówek medycznych, ćwiczeń na świeżym powietrzu i świeżego powietrza. Trybunał zauważył w szczególności, że przez okres prawie piętnastu

³ Konwencja o prawach osób z niepełnosprawnością, przyjęta w dniu 13 grudnia 2006 r. w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku, otwarta do podpisu w dniu 30 marca 2007 r., weszła w życie w dniu 3 maja 2008 r.

⁴ W dniu 16 września 2022 roku Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”).

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

miesiący skarżący – z niepełnosprawnością ruchową, poruszający się na wózku inwalidzkim, był zmuszany co najmniej cztery razy w tygodniu do pokonywania czterech pięter schodów w górę i w dół w drodze na i z długich, skomplikowanych i męczących procedur medycznych, które były niezbędne dla jego zdrowia. Wysiłek ten niewątpliwie powodował u niego niepotrzebny ból i narażał go na nieuzasadnione ryzyko poważnego uszczerbku na zdrowiu. Nie było zatem zaskoczeniem, że odmówił zejścia po schodach, aby poćwiczyć na placu rekreacyjnym, a tym samym pozostawał zamknięty w murach aresztu śledczego przez dwadzieścia cztery godziny na dobę. W rzeczywistości, z powodu frustracji i stresu, skarżący kilkakrotnie odmówił nawet opuszczenia celi w celu poddania się podtrzymującej życie hemodializie.

Zarzycki przeciwko Polsce

6 marca 2013 r.

Skarżący jest osobą z niepełnosprawnością; amputowano mu oba przedramiona. Skarżył się, że przetrzymywanie go przez trzy lata i cztery miesiące bez odpowiedniej pomocy medycznej w związku z jego specjalnymi potrzebami i bez zwrotu kosztów bardziej zaawansowanych biomechanicznie protez rąk było poniżające. Twierdził, że w rezultacie był zmuszony polegać na innych więźniach, którzy pomagali mu w niektórych codziennych czynnościach związanych z higieną i ubieraniem się.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, zwracając uwagę na proaktywną postawę administracji więziennej wobec skarżącego. Prawdą było, że Trybunał często krytykował system udzielania rutynowej pomocy więźniowi z niepełnosprawnością fizyczną za pośrednictwem współwięźniów, nawet jeśli byli oni wolontariuszami i nawet jeśli ich pomoc była wymagana tylko wtedy, gdy ambulatorium więzienne było zamknięte. W szczególnych okolicznościach niniejszej sprawy Trybunał nie znalazł jednak powodu, aby potępić system, który został wdrożony przez władze w celu zapewnienia odpowiedniej i niezbędnej pomocy skarżącemu. W odniesieniu do uzyskania protez, mając na uwadze, że protezy mechaniczne typu podstawowego były dostępne i faktycznie dostarczone skarżącemu nieodpłatnie oraz że dostępna była również refundacja niewielkiej części kosztów protez biomechanicznych, nie można powiedzieć, że państwo polskie nie wywiązało się ze swoich zobowiązań wynikających z art. 3 Konwencji, nie pokrywając pełnych kosztów urządzenia protetycznego zaawansowanego typu. Władze zapewniły zatem skarżącemu regularną i odpowiednią pomoc, którą uzasadniały jego szczególne potrzeby i nie było dowodów na jakikolwiek incydent lub pozytywny zamiar poniżenia lub upokorzenia skarżącego.

Grimailovs przeciwko Łotwie

25 czerwca 2013 r.

W czerwcu 2002 roku skarżący, który miał metalową wkładkę w kręgosłupie po złamaniu kręgosłupa dwa lata wcześniej, otrzymał wyrok pięciu i pół roku pozbawienia wolności. Skarżył się między innymi, że pomieszczenia więzienne były dla niego nieodpowiednie, ponieważ był paraplegikiem i poruszał się na wózku inwalidzkim. W 2006 roku został warunkowo zwolniony.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji. Skarżący był przetrzymywany przez prawie dwa i pół roku w zwykłym areszcie śledczym, który nie był przystosowany dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim. Ponadto musiał polegać na swoich współwięźniach, którzy pomagali mu w codziennych czynnościach i poruszaniu się po więzieniu, mimo że nie zostali przeszkoleni i nie posiadali niezbędnych kwalifikacji. Chociaż personel medyczny odwiedzał skarżącego w jego celi w celu przeprowadzenia zwykłych badań lekarskich, nie zapewnił mu żadnej pomocy w codziennych czynnościach. Obowiązek państwa do zapewnienia odpowiednich warunków pozbawienia wolności obejmował zapewnienie szczególnych potrzeb więźniów z niepełnosprawnością fizyczną, a państwo nie mogło zwolnić się z tego obowiązku, przenosząc odpowiedzialność na współwięźniów. Warunki osadzenia skarżącego w związku z jego niepełnosprawnością fizyczną, a w szczególności jego niezdolność do samodzielnego dostępu do różnych obiektów więziennych, w tym

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

urządzeń sanitarnych, oraz brak jakiegokolwiek zorganizowanej pomocy w poruszaniu się po więzieniu lub codziennej rutynie, osiągnęły zatem próg dotkliwości wymagany do uznania za poniżające traktowanie.

Zobacz również: [Farbtuhs przeciwko Łotwie](#), wyrok z dnia 2 grudnia 2004 r.; [D.G. przeciwko Polsce \(nr 45705/07\)](#), wyrok z dnia 12 lutego 2013 r.

[Semikhvostov przeciwko Rosji⁵](#)

6 lutego 2014 r.

Będąc sparaliżowanym od pasa w dół i przykutym do wózka inwalidzkiego, skarżący zarzucił, że pomieszczenia zakładu karnego, w którym był przetrzymywany przez prawie trzy lata, były nieodpowiednie dla jego stanu zdrowia. Skarżący zarzucił również, że nie miał skutecznego środka odwoławczego na poziomie krajowym w odniesieniu do tych skarg.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że warunki przetrzymywania skarżącego, a w szczególności jego brak niezależnego dostępu do części zakładu, w tym do stołówki i bloków sanitarnych, oraz brak jakiegokolwiek zorganizowanej pomocy w poruszaniu się, musiały spowodować niepotrzebne i możliwe do uniknięcia cierpienie psychiczne i fizyczne, stanowiące niehumanitarnie i poniżające traktowanie. Trybunał stwierdził również, że w tej sprawie doszło do naruszenia Artykułu 13 (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji.

[Asalya przeciwko Turcji](#)

15 kwietnia 2014 r.

Skarżący, Palestyńczyk, paraplegiczny i poruszający się na wózku inwalidzkim, skarżył się w szczególności na warunki jego przetrzymywania w Ośrodku Przyjęć i Zakwaterowania Cudzoziemców Kumkapı (Turcja) w oczekiwaniu na deportację, głównie z powodu nieodpowiednich udogodnień - braku wind i przysadzistych toalet - dla osadzonych poruszających się na wózkach inwalidzkich, takich jak on sam.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji ze względu na warunki przetrzymywania skarżącego w Ośrodku dla Cudzoziemców Kumkapı. Trybunał zauważył w szczególności, że w sprawie nie było dowodów na istnienie jakiegokolwiek pozytywnego zamiaru poniżenia lub upokorzenia skarżącego. Niemniej jednak uznał, że przetrzymywanie skarżącego w warunkach, w których odmówiono mu niektórych minimalnych potrzeb cywilizowanego życia, takich jak spanie na łóżku i możliwość korzystania z toalety tak często, jak to konieczne, bez konieczności polegania na pomocy obcych, nie było zgodne z jego ludzką godnością i pogłębiło udrękę psychiczną spowodowaną arbitralnym charakterem jego zatrzymania, niezależnie od jego stosunkowo krótkiego okresu. W tych okolicznościach Trybunał uznał, że skarżący został poddany poniżającemu traktowaniu.

[Helhal przeciwko Francji](#)

19 lutego 2015 r.

Cierpiący na paraplegię kończyn dolnych oraz nietrzymanie moczu i kału skarżący zarzucił, że w związku z jego poważną niepełnosprawnością, jego dalsze przetrzymywanie stanowiło niehumanitarnie i poniżające traktowanie.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** Konwencji (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania). Stwierdził w szczególności, że chociaż dalsze pozbawienie wolności skarżącego samo w sobie nie stanowiło niehumanitarnego lub poniżającego traktowania w świetle jego niepełnosprawności, to nieodpowiednie leczenie rehabilitacyjne oraz fakt, że pomieszczenia więzienne nie były dostosowane do jego niepełnosprawności, stanowiły naruszenie art. 3 Konwencji. Trybunał zauważył również w tej sprawie, że pomoc w umyciu się udzielona skarżącemu przez współwięźnia w

⁵ W dniu 16 września 2022 roku Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”).

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

przypadku braku pryszniców odpowiednich dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej nie była wystarczająca do wypełnienia zobowiązań państwa w zakresie zdrowia i bezpieczeństwa.

Topekhin przeciwko Rosji⁶

10 maja 2016 r.

Skarżący, więzień aresztu śledczego cierpiący na poważne urazy kręgosłupa, paraplegię oraz dysfunkcję pęcherza moczowego i jelit, skarżył się między innymi na warunki jego zatrzymania i przeniesienia do kolonii poprawczej.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 3** Konwencji, stwierdzając, że warunki przetrzymywania skarżącego w areszcie śledczym stanowiły niehumanitarne i poniżające traktowanie. Trybunał zauważył w szczególności, że nieunikniona zależność skarżącego od współwięźniów i konieczność proszenia ich o pomoc w zabiegach higieny intymnej postawiły go w bardzo niekomfortowej sytuacji i negatywnie wpłynęły na jego samopoczucie emocjonalne, utrudniając mu komunikację ze współwięźniami, którzy musieli wykonywać tę uciążliwą pracę mimowolnie. Warunki te zostały dodatkowo pogorszone przez niezapewnienie mu łóżka szpitalnego lub innego sprzętu, takiego jak specjalny materac przeciwoślizgowy, zapewniający minimum komfortu. Trybunał uznał również, że doszło do naruszenia art. 3 ze względu na warunki przeniesienia skarżącego, stwierdzając, że skumulowany efekt materialnych warunków przeniesienia i czasu trwania podróży był na tyle poważny, że można go zakwalifikować jako niehumanitarne i poniżające traktowanie. Trybunał uznał jednak, że nie doszło do naruszenia art. 3 Konwencji ze względu na jakość opieki medycznej zapewnionej skarżącemu w areszcie.

Bayram przeciwko Turcji

4 lutego 2020 r. (wyrok Komitetu)

Sprawa dotyczyła warunków przetrzymywania skarżącego, paraplegika, który nie mógł poruszać się o własnych siłach. Skarżący zarzucił, że musiał spędzić lata w więzieniu pomimo swojej poważnej niepełnosprawności.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do warunków przetrzymywania skarżącego w więzieniu Batman w okresie od 11 kwietnia 2001 roku do 25 września 2012 roku oraz że nie doszło do naruszenia Artykułu 3 w odniesieniu do warunków przetrzymywania skarżącego w więzieniu Diyarbakır w okresie od 25 września 2012 roku do 14 czerwca 2013 roku. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący, którego stopień niepełnosprawności fizycznej wynosił 92%, nie otrzymał żadnej pomocy w okresie od 11 kwietnia 2011 r. do 27 kwietnia 2011 r. w więzieniu Batman, oraz że w dniu 27 kwietnia 2011 r. władze więzienne wyznaczyły dwóch współwięźniów do udzielenia mu pomocy. Okres, w którym skarżący, nie będąc w stanie poruszać się o własnych siłach, musiał być przenoszony między różnymi piętrami, trwał do dnia 25 września 2012 r., a zatem około siedemnastu miesięcy. Trybunał powtórzył w tym wyroku, że przetrzymywanie osób niepełnosprawnych w instytucji, w której nie są one w stanie poruszać się o własnych siłach, stanowi poniżające traktowanie w rozumieniu art. 3 Konwencji.

Aggerholm przeciwko Danii

15 września 2020 r.

Skarżący, który cierpiał na schizofrenię, skarżył się, że był przywiązany pasami do łóżka w szpitalu psychiatrycznym przez prawie 23 godziny, co stanowiło jeden z najdłuższych okresów takiego unieruchomienia kiedykolwiek badanych przez Europejski Trybunał. Argumentował w szczególności, że nie istniało bezpośrednie zagrożenie wymagające fizycznego skrępowania, że środki te powinny być stosowane jedynie w ostateczności, po wyczerpaniu wszystkich innych rozsądnych opcji, oraz że był skrępowany dłużej niż było to absolutnie konieczne.

⁶ W dniu 16 września 2022 roku Federacja Rosyjska przestała być stroną Europejskiej Konwencji Praw Człowieka („Konwencja”).

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że władze duńskie nie udowodniły w wystarczającym stopniu, że dalsze przywiązywanie skarżącego do łóżka przez 23 godziny było absolutnie konieczne. Biorąc pod uwagę kontekst i historię brutalnych przestępstw skarżącego, Trybunał, podobnie jak sądy krajowe, był przekonany, że decyzja o przywiązaniu go do łóżka przytrzymującego była jedynym dostępnym środkiem, aby zapobiec bezpośredniej lub nieuchronnej szkodzie dla personelu i pacjentów szpitala. Sądy krajowe nie odniosły się jednak do kilku kwestii dotyczących kontynuacji i czasu trwania tego środka. W szczególności lekarz dyżurny kontynuował stosowanie środka przez całą noc, mimo że cztery godziny wcześniej stwierdził, że skarżący jest spokojny. Nastąpiło również półtoragodzinne opóźnienie w zwolnieniu go z łóżka przytrzymującego następnego dnia. W niniejszej sprawie Trybunał nie mógł stwierdzić, że zastosowane środki były zgodne z godnością ludzką skarżącego i nie naraziły go na ból i cierpienie.

Zobacz także, między innymi:

Åbele przeciwko Łotwie

5 października 2017 r.

Potoroc przeciwko Rumunii

2 czerwca 2020 r.

Epure przeciwko Rumunii

11 maja 2021 r.

Laniauskas przeciwko Litwie

29 marca 2022 r.

Warunki życia i leczenie w zakładach psychiatrycznych lub domach opieki społecznej

Stanev przeciwko Bułgarii (zob. także poniżej, w części „Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego” oraz w części „Prawo do rzetelnego procesu sądowego”)

17 stycznia 2012 r. (Wielka Izba)

Sprawa ta dotyczyła mężczyzny, który twierdził, że został umieszczony wbrew swojej woli na wiele lat w zakładzie psychiatrycznym w odległej górskiej miejscowości, w poniżających warunkach.

Wielka Izba zauważyła, że art. 3 Konwencji zakazuje niehumanitarnego i poniżającego traktowania kogokolwiek, kto znajduje się pod opieką władz, niezależnie od tego, czy zatrzymanie zostało zarządzone w kontekście postępowania karnego, czy też przyjęcia do instytucji w celu ochrony życia lub zdrowia danej osoby. Wielka Izba zauważyła również, że Europejski Komitet ds. Zapobiegania Torturom oraz Niehumanitarnemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (CPT) stwierdził, po wizycie w domu, że warunki życia tam w odpowiednim czasie można uznać za niehumanitarne i poniżające traktowanie. W niniejszej sprawie, nawet jeśli nie było sugestii, że władze bułgarskie celowo zamierzały traktować skarżącego w poniżający sposób, warunki jego życia (jedzenie było niewystarczające i złej jakości; budynek był nieodpowiednio ogrzewany, a zimą skarżący musiał spać w płaszczu; mógł brać prysznic tylko raz w tygodniu w niehigienicznej i zniszczonej łazience; toalety były w opłakanym stanie; itp.) przez okres około siedmiu lat stanowiły poniżające traktowanie, z **naruszeniem art. 3 Konwencji**.

L.R. przeciwko Macedonii Północnej (nr 38067/15)

23 stycznia 2020 r.

Sprawa dotyczyła ośmioletniego dziecka, które od trzeciego miesiąca życia znajdowało się pod opieką instytucji państwowych, oraz zarzutów dotyczących nieodpowiedniej opieki i złego traktowania. Jego sprawa została zauważona przez organizację pozarządową, gdy

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

Rzecznik Praw Obywatelskich odwiedził go w placówce w 2013 r. i znalazł go przywiązanego do łóżka. Skarżący stwierdził, że został błędnie zdiagnozowany jako osoba z niepełnosprawnością fizyczną, co doprowadziło do umieszczenia go w instytucie, który nie był w stanie zaspokoić jego potrzeb oraz do nieodpowiedniej opieki i leczenia, co stanowiło zaniedbanie. Skarżący zarzucił również, że dochodzenie w sprawie jego zarzutów było nieskuteczne.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że władze były odpowiedzialne za umieszczenie skarżącego w ośrodku, który nie był w stanie zaspokoić jego potrzeb, brak wymaganej opieki oraz nieludzkie i poniżające traktowanie, którego doświadczył, oraz że doszło do naruszenia Artykułu 3 (śledztwo) z powodu nieprzeprowadzenia przez władze odpowiedniego dochodzenia w sprawie. Komisja uznała za szczególnie niepokojące, że ktoś tak bezbronny jak skarżący, ośmioletnie dziecko z niepełnosprawnością umysłową, które było głuche i nie potrafiło mówić, było często przywiązywane do łóżka podczas pobytu trwającego około roku i dziewięciu miesięcy w instytucie, który był wyraźnie nieodpowiedni, ponieważ był przeznaczony dla osób z niepełnosprawnościami fizycznymi pomimo tego, że personel od samego początku wyrażał swoje obawy wobec władz, że ma za mało personelu i nie jest wykwalifikowany, aby sobie z nim poradzić. Co więcej, dochodzenie, zamiast zbadać ogólną niewydolność systemu w sprawie skarżącego, skupiło się na indywidualnej odpowiedzialności karnej pracowników instytutu, co doprowadziło prokuratorów do stwierdzenia, że nie było zamiaru skrzywdzenia dziecka i umorzenia jego sprawy.

V.I. przeciwko Republice Mołdawii (nr 38963/18)

26 marca 2024 r.

Sprawa dotyczyła umieszczenia sieroty z lekką niepełnosprawnością intelektualną w szpitalu psychiatrycznym wbrew jej woli. W tym czasie znajdował się on pod opieką państwa. Po zakończeniu trzytygodniowego pobytu został tam pozostawiony na kolejne cztery miesiące, nikt go nie odwiedzał ani nie odbierał, był leczony neuroleptykami i lekami przeciwpsychotycznymi. Skarżący zarzucił, że jego umieszczenie i leczenie, wraz z warunkami panującymi w szpitalu i postępowaniem personelu medycznego i innych pacjentów, stanowiło złe traktowanie. Skarżył się, że dochodzenie w sprawie jego zarzutów było nieskuteczne i zarzucał, że winne było społeczne napiętnowanie i dyskryminacja osób z niepełnosprawnością psychospołeczną oraz brak alternatywnych rozwiązań w zakresie opieki.

W niniejszej sprawie Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz nieludzkiego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do braku skutecznego śledztwa, naruszenia Artykułu 3 w odniesieniu do przymusowego umieszczenia i leczenia skarżącego w szpitalu psychiatrycznym, **naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z Artykułem 3 oraz **naruszenia Artykułu 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji w związku z Artykułami 3 i 14. Trybunał stwierdził w szczególności, że władze nie zbadały okoliczności, w jakich skarżący został umieszczony w szpitalu psychiatrycznym oraz czy przestrzegano odpowiednich gwarancji prawnych dotyczących przymusowego umieszczenia i leczenia psychiatrycznego, a także czy istniało jakiegokolwiek uzasadnienie dla leczenia szpitalnego. Nie próbowano wyjaśnić, jaki wpływ miało na niego leczenie neuroleptykami i lekami przeciwpsychotycznymi, ani czy leczenie to było uzasadnione z medycznego punktu widzenia, czy też było po prostu stosowane jako chemiczne ograniczenie. Ponadto dochodzenie nie uwzględniło wrażliwości skarżącego, jego wieku ani aspektów niepełnosprawności w jego skargach. Trybunał zauważył również w tej sprawie, że istniejące ramy prawne Mołdawii nie spełniały obowiązku państwa („pozytywnego obowiązku”) ustanowienia i skutecznego stosowania systemu zapewniającego ochronę osobom z niepełnosprawnością intelektualną, a w szczególności dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej, przed poważnymi naruszeniami ich integralności. Stwierdzając, że sprawa ujawniła problem systemowy, Trybunał orzekł, na podstawie Artykułu 46 (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, że na Republice Mołdawii spoczywa obowiązek

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

podjęcia ogólnych środków w celu rozwiązania problemów leżących u podstaw stwierdzonych naruszeń i zapobieżenia podobnym naruszeniom w przyszłości.

Ryzyko złego traktowania w przypadku wydalenia lub ekstradycji

Hukic przeciwko Szwecji

27 września 2005 r. (decyzja o dopuszczalności)

Sprawa dotyczyła wydalenia do Bośni i Hercegowiny rodziny, która rzekomo była narażona na prześladowania, a jej młodsze dziecko cierpiące na zespół Downa nie otrzymałoby odpowiedniej opieki medycznej w przypadku deportacji.

Trybunał uznał skargi skarżących za **niedopuszczalne** (oczywiście bezzasadne) na podstawie Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Odnosząc się do domniemanej nieodwracalnej szkody dla młodszego dziecka, ponieważ nie otrzyma ono leczenia swojej niepełnosprawności w Bośni i Hercegowinie, Trybunał zauważył w szczególności, że zgodnie z informacjami uzyskanymi z akt sprawy, leczenie i rehabilitacja dzieci z zespołem Downa mogą być zapewnione w rodzinnym mieście skarżących, choć nie na takim samym poziomie jak w Szwecji. Ponadto, pomimo powagi jego upośledzenia, zespół Downa nie mógł być porównywany do końcowych stadiów śmiertelnej choroby.

S.H.H. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (nr 60367/10)

29 stycznia 2013 r.

Poważnie ranny podczas wystrzelenia rakiety w Afganistanie w 2006 roku i z niepełnosprawnością po kilku amputacjach, skarżący przybył do Wielkiej Brytanii w dniu 30 sierpnia 2010 roku. W dniu 1 września 2010 r. złożył wniosek o azyl, twierdząc, że jego wydalenie do Afganistanu naraziłoby go na złe traktowanie. Skarżący bezskutecznie skarżył się, że jego wydalenie do Afganistanu naruszyłoby Artykuł 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji z dwóch powodów związanych z jego niepełnosprawnością: po pierwsze, twierdził, że osoby z niepełnosprawnością są bardziej narażone na przemoc w konflikcie zbrojnym trwającym obecnie w Afganistanie; a po drugie, że ponieważ stracił kontakt z rodziną, będzie narażony na całkowity brak wsparcia, a także ogólną dyskryminację.

Trybunał orzekł, że nie doszłoby do naruszenia Artykułu 3 (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji, gdyby skarżący został wydany do Afganistanu. Stwierdził w szczególności, że odpowiedzialność Układających się Państw na podstawie art. 3 Konwencji może być zaangażowana jedynie w bardzo wyjątkowych przypadkach powszechnej przemocy, w których względy humanitarne przemawiają przeciwko wydaleniu. W niniejszej sprawie skarżący nie skarżył się przed Trybunałem, że jego wydalenie do Afganistanu naraziłoby go na celowe złe traktowanie przez którąkolwiek ze stron, ani że poziom przemocy w Afganistanie był taki, że pociągał za sobą naruszenie art. 3. Ponadto skarżący nie udowodnił, że jego niepełnosprawność naraża go na większe ryzyko przemocy niż ogół populacji Afganistanu. Wreszcie, jeśli chodzi o przewidywalne pogorszenie warunków życia skarżącego, nawet jeśli Trybunał przyznał, że wydalenie miałoby negatywny wpływ na jakość życia skarżącego, sam ten fakt nie mógł być decydujący.

Aswat przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

16 kwietnia 2013 r.

Skarżący, cierpiący na schizofrenię paranoidalną, został zatrzymany w szpitalu psychiatrycznym o zaostrzonym rygorze w Wielkiej Brytanii. Został oskarżony w Stanach Zjednoczonych jako współspiskowiec w związku ze spiskiem mającym na celu utworzenie obozu szkoleniowego dżihadu w Oregonie, a w 2005 roku został aresztowany w Wielkiej Brytanii w następstwie wniosku o jego aresztowanie i ekstradycję złożonego przez władze amerykańskie. Skarżący zarzucił, że jego ekstradycja do Stanów Zjednoczonych Ameryki byłaby równoznaczna ze złym traktowaniem, w szczególności dlatego, że warunki zatrzymania (potencjalnie długi okres tymczasowego aresztowania i możliwe

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

umieszczenie w więzieniu typu „supermax”) mogły pogorszyć jego stan schizofrenii paranoidalnej.

Podczas gdy Trybunał uznał, że **ekstradycja** skarżącego do Stanów Zjednoczonych **stanowiłaby naruszenie Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji, wynikało to wyłącznie z obecnego nasilenia jego choroby psychicznej, a nie z długości jego ewentualnego zatrzymania. W świetle przedstawionych dowodów medycznych Trybunał stwierdził, że istniało realne ryzyko, że ekstradycja skarżącego do USA, kraju, z którym nie miał żadnych powiązań, oraz do innego, potencjalnie bardziej wrogiego środowiska więziennego, spowoduje znaczne pogorszenie jego zdrowia psychicznego i fizycznego. Takie pogorszenie mogłoby stanowić traktowanie naruszające art. 3 Konwencji.

Aswat przeciwko Zjednoczonemu Królestwu

6 stycznia 2015 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

W wyroku z kwietnia 2013 r. (zob. powyżej) Europejski Trybunał Praw Człowieka orzekł, że ekstradycja skarżącego z Wielkiej Brytanii do Stanów Zjednoczonych Ameryki stanowiłaby naruszenie art. 3 Konwencji. W następstwie szeregu konkretnych zapewnień udzielonych przez rząd USA rządowi Wielkiej Brytanii w odniesieniu do warunków, w jakich skarżący będzie przetrzymywany w USA przed procesem i po ewentualnym skazaniu, skarżący został ostatecznie poddany ekstradycji do Stanów Zjednoczonych w październiku 2014 roku. Skarżący zarzucił, że zapewnienia złożone przez rząd USA nie stanowiły odpowiedzi na ryzyko wskazane przez Trybunał w wyroku z kwietnia 2013 r., a zatem jego ekstradycja stanowiłaby naruszenie art. 3 Konwencji.

Trybunał uznał, że obawy podniesione w jego wyroku z kwietnia 2013 r. zostały bezpośrednio uwzględnione w kompleksowych zapewnieniach i dodatkowych informacjach otrzymanych przez rząd Wielkiej Brytanii od rządu USA. W związku z tym uznał skargę skarżącego za oczywiście bezzasadną zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji i uznał skargę za **niedopuszczalną**.

Savran przeciwko Danii

7 grudnia 2021 r. (Wielka Izba)

Skarżący, obywatel Turcji, przez większość swojego życia mieszkał w Danii. Po skazaniu za napaść popełnioną wspólnie z innymi osobami, która doprowadziła do śmierci ofiary, w 2008 roku został umieszczony na czas nieokreślony w oddziale zamkniętym zakładu dla osób z poważnymi zaburzeniami psychicznymi. Zarządzono jego wydalenie ze stałym zakazem ponownego wjazdu. Został deportowany w 2015 roku. Skarżył się, że ze względu na jego stan zdrowia psychicznego wydalenie do Turcji naruszyło jego prawa.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji. Trybunał uznał w szczególności, że nie wykazano, że wydalenie skarżącego do Turcji naraziło go na „poważne, szybkie i nieodwracalne pogorszenie stanu zdrowia skutkujące intensywnym cierpieniem”, nie mówiąc już o „znacznym skróceniu oczekiwanej długości życia”. Ryzyko związane z ograniczeniem leczenia wydawało się dotyczyć głównie innych osób, a nie samego skarżącego. Trybunał orzekł jednak, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, stwierdzając, że władze krajowe nie wzięły pod uwagę indywidualnej sytuacji skarżącego i nie wyważyły przedmiotowych kwestii, a skuteczny stały zakaz ponownego wjazdu był nieproporcjonalny. W szczególności, podczas gdy przestępstwo skarżącego - z natury brutalne - było niewątpliwie poważne, nie wzięto pod uwagę faktu, że w czasie, gdy popełnił przestępstwo, najprawdopodobniej cierpiał na zaburzenia psychiczne, których jednym z objawów było agresywne zachowanie, oraz że z powodu tej choroby psychicznej został ostatecznie zwolniony z jakiegokolwiek kary, ale zamiast tego został oddany pod opiekę psychiatryczną. Zdaniem Trybunału fakty te ograniczyły zakres, w jakim pozwane państwo mogło zasadnie polegać na powadze przestępstwa, aby uzasadnić jego wydalenie.

Nadużycia seksualne

I.C. przeciwko Rumunii (nr 36934/08)

24 maja 2016 r.

Sprawa ta dotyczyła domniemanego gwałtu na skarżące, gdy miała ona czternaście lat i wynikającego z niego dochodzenia. Skarżąca skarżyła się, że ponieważ nie było fizycznych dowodów napaści, wymiar sprawiedliwości w Rumunii był bardziej skłonny uwierzyć mężczyznom zaangażowanym w znęcanie się, a nie jej. Ponadto władze, odmawiając wzięcia pod uwagę jej młodego wieku i fizycznej/psychicznej bezbronności, nie wykazały troski o potrzebę ochrony jej jako nieletniej.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (zakaz niehumanitarnego i poniżającego traktowania) Konwencji, stwierdzając, że dochodzenie w tej sprawie było niewystarczające, w szczególności ze względu na brak skutecznego stosowania przez państwo rumuńskie systemu prawa karnego do karania wszystkich form gwałtu i wykorzystywania seksualnego. Trybunał zauważył w szczególności, że ani prokuratorzy, ani sędziowie orzekający w sprawie nie przyjęli podejścia uwzględniającego kontekst, nie biorąc pod uwagę młodego wieku skarżące, jej lekkiej niepełnosprawności intelektualnej oraz faktu, że domniemany gwałt, w którym uczestniczyło trzech mężczyzn, miał miejsce w nocy przy niskiej temperaturze - wszystkie czynniki, które zwiększyły jej bezbronność. Rzeczywiście, szczególną uwagę należało skupić na analizie ważności zgody skarżące na czynności seksualne w świetle jej lekkiej niepełnosprawności intelektualnej. Międzynarodowe materiały dotyczące sytuacji osób niepełnosprawnych wskazywały, że wskaźnik nadużyć i przemocy wobec osób niepełnosprawnych był znacznie wyższy niż w populacji ogólnej. W tym kontekście charakter nadużyć seksualnych wobec skarżące był taki, że istnienie użytecznych mechanizmów wykrywania i zgłaszania miało fundamentalne znaczenie dla skutecznego wdrożenia odpowiednich przepisów prawa karnego i dostępu do odpowiednich środków odwoławczych. Co więcej, braki te zostały pogłębione przez fakt, że sądy krajowe nigdy nie zleciły oceny psychologicznej w celu uzyskania specjalistycznej analizy reakcji skarżące ze względu na jej młody wiek. Jednocześnie władze w ogóle nie wzięły pod uwagę obszernych dowodów medycznych świadczących o traumie, jakiej doznała po incydencie.

Nękanie słowne i/lub fizyczne

Dorđević przeciwko Chorwacji

24 lipca 2012 r.

Sprawa ta dotyczyła skargi złożonej przez matkę i jej syna z niepełnosprawnością umysłową i fizyczną, którzy twierdzili, że przez ponad cztery lata byli nękani, zarówno fizycznie, jak i werbalnie, przez dzieci mieszkające w ich sąsiedztwie, a władze nie zapewniły im ochrony. Ataki te sprawiły, że pierwsza skarżąca była głęboko zaniepokojona, przestraszona i niespokojna. Skarżący wielokrotnie składali skargi do różnych władz. Wielokrotnie dzwonili również na policję, aby zgłosić incydenty i szukać pomocy. Po każdym zgłoszeniu policja przybywała na miejsce zdarzenia, czasem zbyt późno, a czasem tylko po to, by powiedzieć dzieciom, by się rozeszły lub przestały hałasować. Przesłuchano również kilku uczniów i stwierdzono, że chociaż przyznali się oni do brutalnego zachowania wobec pierwszego skarżącego, byli zbyt młodzi, aby pociągnąć ich do odpowiedzialności karnej.

Sprawa ta dotyczyła pozytywnych obowiązków państwa w sytuacji poza sferą prawa karnego, w której właściwe organy państwowe były świadome poważnego nękania skierowanego przeciwko osobie niepełnosprawnej fizycznie i umysłowo. Trybunał orzekł w szczególności, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) Konwencji w odniesieniu do pierwszego skarżącego, stwierdzając, że władze chorwackie nie zrobiły nic, aby zakończyć nękanie, mimo że wiedziały, że był on systematycznie atakowany i że przyszłe nadużycia były całkiem prawdopodobne.

Zakaz pracy przymusowej (Artykuł 4 Konwencji)

Radi i Gherghina przeciwko Rumunii

5 stycznia 2016 r. (decyzja o dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła w szczególności warunków zatrudnienia osobistego asystenta (pierwszego skarżącego) opiekującego się krewnym z poważną niepełnosprawnością. Pierwsza skarżąca twierdziła, że system osobistej pomocy nakładał nieproporcjonalne obciążenie - stanowiące pracę przymusową i obowiązkową - na krewnych osób z niepełnosprawnością działających jako osobiści asystenci.

Trybunał uznał skargę pierwszej skarżącej za **niedopuszczalną** jako oczywiście bezzasadną. Trybunał zauważył w szczególności, że pierwsza skarżąca przyjęła swoją pracę dobrowolnie, zawierając dwustronną umowę z władzami lokalnymi. Za swoją pracę otrzymywała wynagrodzenie. Fakt, że nie była zadowolona z poziomu wynagrodzenia, nie był równoznaczny z brakiem wynagrodzenia i mogła skierować sprawę do sądu. Miała również możliwość wypowiedzenia umowy w dowolnym momencie bez żadnych konsekwencji i nie groziły jej żadne kary ani utrata praw czy przywilejów. Co więcej, jej studia i kwalifikacje zawodowe otworzyły przed nią szerszy wachlarz możliwości na rynku pracy. Ani niepewność co do tego, jak w praktyce będzie w stanie znaleźć odpowiednią pracę, ani sposób, w jaki władze mogą znaleźć alternatywne rozwiązanie dla opieki nad jej siostrzeńcem, nie zmieniły jej swobody w rozwiązaniu umowy. W związku z tym pierwsza skarżąca nie była zobowiązana do wykonywania pracy przymusowej.

Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego (Artykuł 5 Konwencji)

H.L. przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (nr 45508/99)

5 października 2004 r.

Skarżący jest w spektrum autyzmu, nie potrafi mówić, a jego poziom zrozumienia jest ograniczony. W lipcu 1997 r., podczas pobytu w ośrodku dziennym, zaczął wyrządzać sobie krzywdę. Następnie został przeniesiony na szpitalny oddział intensywnej terapii behawioralnej jako „pacjent nieformalny”. Skarżący zarzucił głównie, że jego traktowanie jako nieformalnego pacjenta w zakładzie psychiatrycznym było równoznaczne z pozbawieniem wolności i że to pozbawienie wolności było niezgodne z prawem oraz że procedury dostępne dla niego w celu kontroli legalności jego zatrzymania nie spełniały wymogów Artykułu 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji.

Trybunał zauważył w szczególności, że w wyniku braku regulacji proceduralnych i ograniczeń, pracownicy służby zdrowia szpitala przejęli pełną kontrolę nad wolnością i leczeniem bezbronnej, ubezwłasnowolnionej osoby wyłącznie na podstawie własnych ocen klinicznych dokonanych w momencie, gdy uznali to za stosowne. Trybunał stwierdził, że ten brak zabezpieczeń proceduralnych nie chronił skarżącego przed arbitralnym pozbawieniem wolności ze względu na konieczność, a w konsekwencji nie był zgodny z zasadniczym celem art. 5 § 1 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji, naruszając to postanowienie. Trybunał orzekł ponadto, że **doszło do naruszenia Artykułu 5 § 4** (prawo do szybkiego rozpatrzenia sprawy przez sąd) Konwencji, stwierdzając, że nie wykazano, iż skarżący miał dostęp do procedury kontroli legalności jego zatrzymania przez sąd.

Stanev przeciwko Bułgarii (zob. także powyżej, pkt „Zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania” oraz poniżej, pkt „Prawo do rzetelnego procesu sądowego”)

17 stycznia 2012 r. (Wielka Izba)

W 2000 roku, na wniosek dwóch krewnych skarżącego, sąd uznał go za częściowo pozbawionego zdolności do czynności prawnych na tej podstawie, że cierpiał na schizofrenię. W 2002 roku skarżący został częściowo ubezwłasnowolniony wbrew swojej woli i przyjęty do domu opieki społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, w pobliżu wioski położonej w odległej górskiej okolicy. Na podstawie Artykułu 5 (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji skarżący zarzucił w szczególności, że został

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

bezprawnie i arbitralnie pozbawiony wolności w wyniku umieszczenia go w placówce wbrew jego woli oraz że zgodnie z bułgarskim prawem niemożliwe było zbadanie legalności pozbawienia go wolności lub dochodzenie odszkodowania w sądzie.

Wielka Izba uznała, że **doszło do naruszenia art. 5 § 1** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji, ponieważ skarżący został nielegalnie zatrzymany w przedmiotowej instytucji. Zauważyła w szczególności, że decyzja o umieszczeniu skarżącego nie była zgodna z prawem w rozumieniu art. 5 § 1 Konwencji, ponieważ nie miał zastosowania żaden z wyjątków przewidzianych w tym artykule, w tym art. 5 § 1 (e) - pozbawienie wolności „osoby niespełna rozumu”. Okres, który upłynął między ekspertyzą psychiatryczną, na której oparły się władze, a umieszczeniem skarżącego w domu dziecka, w którym to czasie jego opiekun nie sprawdził, czy nastąpiła jakakolwiek zmiana w jego stanie zdrowia i nie spotkał się z nim ani nie skonsultował się z nim, był ponadto nadmierny, a opinia lekarska wydana w 2000 r. nie mogła być uznana za wiarygodne odzwierciedlenie stanu zdrowia psychicznego skarżącego w momencie umieszczenia go w domu dziecka (w 2002 r.). Wielka Izba uznała ponadto, że **doszło do naruszenia art. 5 § 4** (prawo do szybkiego rozpatrzenia sprawy przez sąd) Konwencji, dotyczącego braku możliwości wszczęcia przez skarżącego postępowania w celu zbadania przez sąd legalności jego zatrzymania, a także **naruszenia art. 5 § 5** (prawo do odszkodowania) dotyczącego braku możliwości ubiegania się przez skarżącego o odszkodowanie za bezprawne zatrzymanie oraz braku kontroli przez sąd legalności jego zatrzymania.

D.D. przeciwko Litwie (nr 13469/06)

14 lutego 2012 r.

Cierpiąca na schizofrenię skarżąca została prawnie ubezwłasnowolniona w 2000 roku. Jej przybrany ojciec został następnie ustanowiony jej opiekunem prawnym i na jego wniosek została internowana w czerwcu 2004 roku. Następnie została umieszczona w domu opieki, gdzie przebywa do dnia dzisiejszego. Skarżąca zarzuciła w szczególności, że została przyjęta do domu opieki bez jej zgody i bez możliwości kontroli sądowej.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 5 § 1** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji, stwierdzając, że wiarygodnie ustalono, że skarżąca cierpiała na zaburzenia psychiczne uzasadniające przymusowe zamknięcie. Ponadto wydaje się, że jej uwięzienie było konieczne, ponieważ żadne alternatywne środki nie były odpowiednie w jej przypadku. Trybunał uznał ponadto, że **doszło do naruszenia art. 5 § 4** (prawo do szybkiego rozpatrzenia sprawy przez sąd) Konwencji, uznając, że w przypadku, gdy osoba zdolna do wyrażenia opinii, pomimo pozbawienia jej zdolności do czynności prawnych, została również pozbawiona wolności na wniosek swojego opiekuna, musi mieć możliwość zakwestionowania tego pozbawienia wolności przed sądem z odrębną reprezentacją prawną.

P.W. przeciwko Austrii (nr 10425/19)

21 czerwca 2022 r.

Sprawa dotyczyła umieszczenia skarżącej w zakładzie dla psychicznie chorych przestępców jako środka zapobiegawczego. Została ona oskarżona o stawianie oporu podczas aresztowania po tym, jak uderzyła funkcjonariusza policji, który został wezwany, gdy nie była w stanie zapłacić za przejazd taksówką. Skarżąca stwierdziła w szczególności, że jej umieszczenie w zakładzie dla psychicznie chorych przestępców nie było proporcjonalne ani konieczne.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 5 § 1 (e)** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji w odniesieniu do skarżącej, stwierdzając, że jej pozbawienie wolności było konieczne w okolicznościach jej sprawy. Trybunał zauważył w szczególności, że trzech biegłych psychiatrów, którzy byli specjalistami w dziedzinie psychiatrii i neurologii, wydało opinię dotyczącą skarżącej, a wszyscy trzej biegli zdiagnozowali u niej rodzaj zaburzenia schizofrenicznego. Było to niewątpliwie wystarczająco poważne, aby uznać je za „prawdziwe” zaburzenie psychiczne, które może wymagać leczenia w instytucji. W ten sposób wykazano, że skarżący jest niepoczytalny. Co więcej, zaburzenia psychiczne skarżącej zostały stwierdzone przed właściwym

organem na podstawie obiektywnej ekspertyzy medycznej i były rodzaju lub stopnia uzasadniającego przymusowe zamknięcie. Co więcej, podejmując decyzję o jej zamknięciu w przeciwieństwie do leczenia ambulatoryjnego, sądy krajowe wzięły pod uwagę, że skarżąca została opisana jako nieświadoma faktu, że cierpi na zaburzenia, jako wykazująca negatywne nastawienie do leczenia i jako czasami odmawiająca przyjmowania leków w przeszłości.

Prawo do rzetelnego procesu sądowego (Artykuł 6 Konwencji)

Mocie przeciwko Francji

8 kwietnia 2003 r.

Skarżący zwrócił się do właściwych sądów krajowych o podwyższenie jego wojskowej renty inwalidzkiej. Pierwsze postępowanie, które rozpoczęło się w 1988 roku, było nadal w toku, gdy Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał wyrok prawie 15 lat później; drugie postępowanie trwało prawie osiem lat.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji ze względu na długość przedmiotowego postępowania. Trybunał zauważył, że renta inwalidzka stanowiła większość dochodów skarżącego. Postępowanie, które w istocie miało na celu zwiększenie emerytury skarżącego w związku z jego pogarszającym się stanem zdrowia, miało zatem dla niego szczególne znaczenie i wymagało szczególnej staranności ze strony władz.

Shtukaturow przeciwko Rosji (zob. także poniżej, w części „Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego”)

27 marca 2008 r.

Skarżący cierpiał na chorobę psychiczną i został oficjalnie uznany za osobę z niepełnosprawnością w 2003 roku. W następstwie wniosku złożonego przez jego matkę, rosyjskie sądy uznały go za prawnie niezdolnego do pracy w grudniu 2004 roku. Jego matka została następnie mianowana jego opiekunem i w listopadzie 2005 roku przyjęła go do szpitala psychiatrycznego. Skarżący zarzucił w szczególności, że został pozbawiony zdolności do czynności prawnych bez jego wiedzy.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 6** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji w związku z postępowaniem, które pozbawiło skarżącego zdolności do czynności prawnych. Powtórzył, że w sprawach dotyczących przymusowego pozbawienia wolności osoba o ograniczonej zdolności do czynności prawnych powinna zostać wysłuchana osobiście lub, w razie potrzeby, za pośrednictwem przedstawiciela. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący, który wydawał się być osobą stosunkowo niezależną pomimo swojej choroby, nie miał żadnej możliwości uczestniczenia w postępowaniu dotyczącym jego zdolności do czynności prawnych. Biorąc pod uwagę konsekwencje tego postępowania dla autonomii osobistej skarżącego, a nawet jego wolności, jego obecność była niezbędna nie tylko w celu umożliwienia mu przedstawienia swojej sprawy, ale także w celu umożliwienia sędziemu wydania opinii na temat jego zdolności umysłowej. W związku z tym decyzja z grudnia 2004 r., oparta wyłącznie na dowodach z dokumentów, była nieuzasadniona i naruszała zasadę kontrydiktoryjności postępowania zapisaną w art. 6 § 1 Konwencji.

Farcas przeciwko Rumunii

14 września 2010 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła domniemanej niemożności dostępu skarżącego, który od dziesiątego roku życia zmaga się z niepełnosprawnością fizyczną (postępującą dystrofię mięśniową), do niektórych budynków, w szczególności sądów właściwych do rozstrzygania sporów dotyczących jego praw obywatelskich. Skarżący twierdził w szczególności, że nie był w stanie zakwestionować rozwiązania umowy przed sądami krajowymi, ponieważ wejście do budynku lokalnego sądu nie było specjalnie przystosowane, nie mógł wejść do sądu ani zwrócić się o pomoc do izby adwokackiej.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** (oczywiście bezzasadną) na podstawie art. 6 § 1 (prawo do rzetelnego procesu sądowego) i art. 34 (prawo do skargi indywidualnej),

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

rozpatrywanych samodzielnie lub w związku z art. 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji, stwierdzając, że ani prawo dostępu do sądu, ani prawo do skargi indywidualnej nie były utrudnione przez niemożliwe do przewyższenia przeszkody uniemożliwiające skarżącemu wszczęcie postępowania, złożenie wniosku lub skontaktowanie się z Trybunałem. Skarżący mógł wszcząć postępowanie przed sądami lub organami administracyjnymi drogą pocztową, w razie potrzeby za pośrednictwem pośrednika. Lokalny urząd pocztowy był dostępny, a w każdym razie dostęp do niego nie był niezbędny do wysyłania listów. Pomoc prawnika nie była konieczna do wszczęcia przedmiotowego postępowania, a skarżący zawsze mógł skontaktować się z izbą adwokacką listownie lub faksem, lub mógł zwrócić się do sądu o bezpłatną pomoc prawną. Ponadto nie odnotowano żadnych przejawów dyskryminującego traktowania skarżącego.

Stanev przeciwko Bułgarii (zob. także powyżej, w części „Zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania” oraz w części „Prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego”)

17 stycznia 2012 r. (Wielka Izba)

Umieszczony pod częściową kuratelą wbrew swojej woli i przyjęty do domu opieki społecznej dla osób z zaburzeniami psychicznymi, skarżący zarzucił w szczególności, że nie mógł zwrócić się do sądu o zwolnienie z częściowej kurateli.

Wielka Izba orzekła, że **doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji, ponieważ skarżącemu odmówiono dostępu do sądu w celu ubiegania się o przywrócenie zdolności do czynności prawnych. Chociaż prawo dostępu do sądu nie było absolutne, a ograniczenia praw procesowych danej osoby mogły być uzasadnione, nawet w przypadku, gdy osoba ta została jedynie częściowo pozbawiona zdolności do czynności prawnych, prawo do zwrócenia się do sądu o ponowne zbadanie orzeczenia o niezdolności do czynności prawnych było jednym z najważniejszych praw danej osoby. Wynikało z tego, że takie osoby powinny co do zasady korzystać z bezpośredniego dostępu do sądów w tym zakresie. Ponadto Wielka Izba zauważyła, że obecnie na poziomie europejskim istnieje tendencja do przyznawania osobom prawnie niezdolnym do czynności prawnych bezpośredniego dostępu do sądów w celu przywrócenia im zdolności do czynności prawnych. Międzynarodowe instrumenty ochrony osób z zaburzeniami psychicznymi również przywiązywały coraz większą wagę do przyznania im jak największej autonomii prawnej⁷. Artykuł 6 § 1 Konwencji powinien być interpretowany jako gwarantujący co do zasady, że każdy, kto został uznany za częściowo niezdolnego do czynności prawnych, tak jak w przypadku skarżącego, miał bezpośredni dostęp do sądu w celu ubiegania się o przywrócenie zdolności do czynności prawnych. Bezpośredni dostęp tego rodzaju nie został zagwarantowany z wystarczającym stopniem pewności przez odpowiednie ustawodawstwo bułgarskie.

Zobacz również: **Nataliya Mikhaylenko przeciwko Ukrainie**, wyrok z dnia 30 maja 2013 r.

R.P. i inni przeciwko Zjednoczonemu Królestwu (nr 38245/08)

9 października 2012 r.

Pierwsza skarżąca była matką wcześniaka, który cierpiał na szereg poważnych schorzeń wymagających stałej opieki. Władze lokalne wszczęły postępowanie opiekuńcze z powodu wątpliwości co do zdolności pierwszej skarżącej, która miała trudności w uczeniu się, do zapewnienia takiej opieki. Pierwsza skarżąca poinstruowała prawników, aby reprezentowali ją w tym postępowaniu, ale wśród poważnych obaw, że nie była w stanie zrozumieć ich rad, konsultant psycholog kliniczny został poproszony o przeprowadzenie oceny w celu ustalenia, czy ma ona zdolność do wydawania instrukcji. Psycholog stwierdził, że bardzo trudno byłoby jej zrozumieć porady udzielane przez jej prawników i

⁷ Trybunał odwołuje się w tym kontekście do Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. oraz do Rekomendacji nr R (99) 4 Komitetu Ministrów Rady Europy w sprawie zasad dotyczących ochrony prawnej dorosłych osób niezdolnych do czynności prawnych z dnia 23 lutego 1999 r., które zalecają wprowadzenie odpowiednich gwarancji proceduralnych w celu ochrony osób niezdolnych do czynności prawnych w możliwie najszerszym zakresie, zapewnienia okresowych przeglądów ich statusu oraz udostępnienia odpowiednich środków odwoławczych (zob. paragraf 244 wyroku).

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

nie byłyby w stanie podejmować świadomych decyzji na podstawie tych porad. Następnie sąd wyznaczył Oficjalnego Radcę Prawnego (Official Solicitor)⁸ do pełnienia funkcji opiekuna procesowego pierwszej skarżącej i wydawania instrukcji jej prawnikowi w jej imieniu. Pierwsza skarżąca skarżyła się, że wyznaczenie Oficjalnego Radcę Prawnego naruszyło jej prawo dostępu do sądu.

Trybunał powtórzył, że biorąc pod uwagę znaczenie postępowania dla pierwszej skarżącej - która mogła stracić zarówno opiekę nad swoim jedynym dzieckiem, jak i dostęp do niego - oraz mając na uwadze wymóg zawarty w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnością⁹, aby państwa-strony zapewniły odpowiednie udogodnienia w celu ułatwienia osobom niepełnosprawnym skutecznego udziału w postępowaniu sądowym, środki mające na celu zapewnienie, że jej najlepsze interesy były reprezentowane, były nie tylko właściwe, ale także konieczne. Zauważając, że w niniejszej sprawie wyznaczenie Oficjalnego Radcę Prawnego do reprezentowania skarżącej było proporcjonalne do zamierzonego uzasadnionego celu, a w szczególności, że nie zostało podjęte lekkomyślnie i że istniały procedury, które zapewniłyby skarżącej odpowiednie i skuteczne środki do zakwestionowania go w dowolnym momencie, Trybunał stwierdził, że sama istota prawa pierwszej skarżącej do dostępu do sądu nie została naruszona. Trybunał uznał zatem, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji.

Błochin przeciwko Rosji¹⁰

23 marca 2016 r. (Wielka Izba)

Sprawa ta dotyczyła zatrzymania na 30 dni 12-letniego chłopca, który cierpiał na zaburzenia psychiczne i neurobehawioralne, w tymczasowym ośrodku zatrzymań dla nieletnich przestępców. Skarżący utrzymywał w szczególności, że postępowanie przeciwko niemu było niesprawiedliwe, zarówno dlatego, że rzekomo był przesłuchiwany przez policję pod nieobecność swojego opiekuna, radcy prawnego lub nauczyciela, jak i dlatego, że nie miał możliwości przesłuchania dwóch świadków przeciwko niemu.

Wielka Izba uznała, że **doszło do naruszenia art. 6 §§ 1 i 3** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji, stwierdzając, że prawo skarżącego do obrony zostało naruszone, ponieważ był on przesłuchiwany przez policję bez pomocy prawnej, a zeznania dwóch świadków, których nie był w stanie przesłuchać, posłużyły jako podstawa do umieszczenia go w areszcie tymczasowym. W tym wyroku Wielka Izba podkreśliła w szczególności, że istotne jest, aby istniały odpowiednie zabezpieczenia proceduralne w celu ochrony najlepszego interesu i dobra dziecka, gdy zagrożona jest jego wolność. Dzieci niepełnosprawne mogą ponadto wymagać dodatkowych zabezpieczeń w celu zapewnienia im wystarczającej ochrony. W tej sprawie Wielka Izba orzekła również, że **doszło do naruszenia art. 3** (zakaz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania) **oraz art. 5 § 1** (prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego) Konwencji.

Zobacz również: **Hasáliková przeciwko Słowacji**, wyrok z dnia 24 czerwca 2021 r., dotyczący procesu i skazania skarżącej, która cierpiała na niepełnosprawność intelektualną, pod zarzutem „szczególnie poważnego” zabójstwa, w którym Trybunał nie stwierdził naruszenia art. 6 §§ 1 i 3.

Nikolyan przeciwko Armenii

3 października 2019 r.

Skarżący w tej sprawie wniósł do sądu pozew o rozwód i eksmisję przeciwko swojej żonie, twierdząc, że ich konfliktowe relacje sprawiły, że wspólne zamieszkiwanie stało się nie do zniesienia. Jednak sądy krajowe nigdy nie rozpatrzyły jego roszczenia, ponieważ został uznany za prawnie niezdolnego do pracy w wyniku postępowania wszczętego przez jego żonę i syna, który mieszkał z rodziną w tym samym mieszkaniu. Skarżący argumentował,

⁸ W Anglii i Walii Official Solicitor działa na rzecz osób, które ze względu na brak zdolności umysłowych i nie mogą właściwie zarządzać własnymi sprawami, nie są w stanie reprezentować siebie, a żadna inna odpowiednia osoba lub agencja nie jest w stanie i nie chce działać.

⁹ Zob. powyżej, przypis nr 2.

¹⁰ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

że po tym, jak został uznany za prawnie niezdolnego do pracy, nie miał legitymacji procesowej przed sądami krajowymi, aby dochodzić swoich roszczeń rozwodowych i eksmisyjnych lub ubiegać się o sądową kontrolę swojej niezdolności do pracy. Skarżący zarzucił również, że pozbawienie go zdolności do czynności prawnych naruszyło jego prawo do poszanowania życia prywatnego.

Trybunał stwierdził, że brak dostępu skarżącego do sądu w postępowaniu rozwodowym i eksmisyjnym oraz do ubiegania się o przywrócenie zdolności do czynności prawnych **naruszył art. 6 § 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że skarżący nie mógł ani dochodzić swoich roszczeń rozwodowych i eksmisyjnych przeciwko żonie, ani ubiegać się o przywrócenie zdolności do czynności prawnych w sądzie, ponieważ prawo armeńskie nałożyło ogólny zakaz bezpośredniego dostępu do sądów dla osób uznanych za niezdolne do czynności prawnych. Sytuację pogorszył fakt, że władze wyznaczyły syna skarżącego na jego opiekuna prawnego, pomimo ich konfliktowych relacji. Trybunał uznał również, że w tej sprawie doszło do **naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego), stwierdzając, że prawo skarżącego do poszanowania jego życia prywatnego zostało ograniczone bardziej niż było to absolutnie konieczne. W istocie, wyrok pozbawiający skarżącego zdolności do czynności prawnych opierał się tylko na jednym, nieaktualnym raporcie psychiatrycznym, bez szczegółowej analizy stopnia jego zaburzeń psychicznych lub uwzględnienia faktu, że nie miał on historii takiej choroby.

Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego (Artykuł 8 Konwencji)

Dostęp do plaży

Botta przeciwko Włochom

24 lutego 1998 r.

W 1990 r. skarżący, osoba z niepełnosprawnością fizyczną, pojechał na wakacje do nadmorskiego kurortu Lido degli Estensi (Włochy) z przyjacielem, który również był osobą z niepełnosprawnością fizyczną. Tam odkrył, że kąpieliska nie były wyposażone w udogodnienia niezbędne do umożliwienia osobom niepełnosprawnym dostępu do plaży i morza. Skarżył się w szczególności na naruszenie jego życia prywatnego i rozwoju osobowości wynikające z niepodjęcia przez państwo włoskie odpowiednich środków w celu naprawienia zaniedbań, które można przypisać prywatnym kąpieliskom w Lido degli Estensi, a mianowicie braku toalet i podjazdów zapewniających dostęp do morza osobom niepełnosprawnym.

Trybunał orzekł, że **art. 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji **nie miał zastosowania w niniejszej sprawie**. Stwierdził w szczególności, że prawo dochodzone przez skarżącego, a mianowicie prawo do uzyskania dostępu do plaży i morza w miejscu oddalonym od jego normalnego miejsca zamieszkania podczas wakacji, dotyczyło stosunków międzyludzkich o tak szerokim i nieokreślonym zakresie, że nie można było sobie wyobrazić bezpośredniego związku między środkami, które państwo miało podjąć w celu naprawienia zaniedbań prywatnych zakładów kąpielowych, a życiem prywatnym skarżącego.

Dostęp do budynków publicznych i budynków ogólnodostępnych

Zehnalova i Zehnal przeciwko Republice Czeskiej

14 maja 2002 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący, osoba z niepełnosprawnością i jej mąż, skarżyli się w szczególności na dyskryminację w korzystaniu z przysługujących im praw ze względu na stan fizyczny pierwszej ze skarżących. Podnieśli oni, że duża liczba budynków publicznych i budynków ogólnodostępnych w ich rodzinnym mieście nie była dla nich dostępna oraz że władze krajowe nie zaradziły tej sytuacji.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną**. Stwierdził w szczególności, że art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji nie miał zastosowania w niniejszej sprawie, a skargi dotyczące domniemanego naruszenia tego artykułu powinny zostać odrzucone jako niezgodne *ratione materiae* z postanowieniami Konwencji. Zdaniem Trybunału pierwsza skarżąca nie wykazała istnienia szczególnego związku między brakiem dostępu do przedmiotowych budynków a szczególnymi potrzebami jej życia prywatnego. Ze względu na dużą liczbę budynków, których dotyczy skarga, pozostawały wątpliwości co do tego, czy pierwsza skarżąca musiała z nich korzystać na co dzień i czy istniał bezpośredni i natychmiastowy związek między środkami, do podjęcia których wzywano państwo, a życiem prywatnym skarżących; skarżący nie zrobili nic, aby rozwiązać te wątpliwości. Trybunał zauważył ponadto, że władze krajowe nie pozostały bezczynne, a sytuacja w rodzinnym mieście skarżących poprawiła się w ciągu ostatnich kilku lat.

Zobacz również: **[Farcas przeciwko Rumunii](#)**, decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 14 września 2010 r.

Molka przeciwko Polsce

11 kwietnia 2006 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący był osobą z niepełnosprawnością w stopniu znacznym i mógł poruszać się wyłącznie na wózku inwalidzkim. W 1998 r. został odwieziony przez matkę do lokalu wyborczego, gdzie zamierzał głosować w wyborach do rad gmin, powiatów i sejmików wojewódzkich. Przewodniczący Lokalnej Komisji Wyborczej poinformował matkę skarżącego, że skarżący nie może oddać głosu, ponieważ nie wolno wynosić karty do głosowania poza teren lokalu wyborczego, a on nie zamierzał wnieść skarżącego do lokalu. Skarżący wrócił do domu bez oddania głosu. Skarżący zarzucił w szczególności, że został pozbawiony prawa do głosowania ze względu na swoją niepełnosprawność.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną**. Stwierdzając, że rady gmin, rady powiatów i sejmiki województw nie posiadały żadnych nieodłącznych uprawnień w zakresie stanowienia prawa pierwotnego i nie stanowiły części władzy ustawodawczej Rzeczypospolitej Polskiej, Trybunał uznał, że art. 3 (prawo do wolnych wyborów) Protokołu nr 1 do Konwencji nie miał zastosowania do wyborów do tych organów. Wynikało z tego, że ta część skargi była niezgodna *ratione materiae* z postanowieniami Konwencji. W odniesieniu do art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, Trybunał zauważył, że w wielu sprawach uznał, że art. 8 ma zastosowanie do skarg dotyczących finansowania publicznego w celu ułatwienia mobilności i jakości życia skarżących z niepełnosprawnościami¹¹. Bardziej ogólnie, Trybunał zauważył, że skuteczne korzystanie z wielu praw wynikających z Konwencji przez osoby niepełnosprawne może wymagać przyjęcia różnych pozytywnych środków przez właściwe organy państwowe. W tym względzie Trybunał odniósł się do różnych tekstów przyjętych przez Radę Europy, które podkreślają znaczenie pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnością w społeczeństwie, w szczególności w życiu politycznym i publicznym¹². Trybunał nie wykluczył, że w okolicznościach takich jak w niniejszej sprawie istniałby wystarczający związek między środkami, o które wnosi skarżący, a jego życiem prywatnym, aby można było zastosować art. 8 Konwencji. Komisja nie uznała jednak za konieczne ostateczne ustalenie możliwości zastosowania art. 8 w niniejszej sprawie, ponieważ skarga była w każdym razie niedopuszczalna z innych powodów (skarżący w

¹¹Zob. *Marzari przeciwko Włochom*, decyzja o dopuszczalności z dnia 4 maja 1999 r.; *Maggiolini przeciwko Włochom*, decyzja o dopuszczalności z dnia 13 stycznia 2000 r.; *Sentges przeciwko Niderlandom*, decyzja o dopuszczalności z dnia 8 lipca 2003 r.; *Pentiacova i inni przeciwko Republice Mołdowy*, decyzja o dopuszczalności z dnia 4 stycznia 2005 r.

¹²Rekomendacja nr. R (92) 6 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich z dnia 9 kwietnia 1992 r. w sprawie spójnej polityki na rzecz osób niepełnosprawnością; Rekomendacja 1185 (1992) Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy dla państw członkowskich z dnia 7 maja 1992 r. w sprawie polityki rehabilitacji osób niepełnosprawnych; Artykuł 15 („Prawo osób niepełnosprawnych do niezależności, integracji społecznej i uczestnictwa w życiu społeczności”) Zrewidowanej Europejskiej Karty Społecznej, otwartej do podpisu w dniu 3 maja 1996 r.;

szczegółności nie wykazał, że nie mógł uzyskać pomocy innych osób w wejściu do lokalu wyborczego, a sytuacja, na którą się skarżył, dotyczyła jednego odosobnionego incydentu, a nie szeregu przeszkód, architektonicznych lub innych, uniemożliwiających niepełnosprawnym fizycznie skarżącym rozwijanie relacji z innymi ludźmi i światem zewnętrznym). Skarga na podstawie art. 8 Konwencji była zatem oczywiście bezzasadna.

Glaisen przeciwko Szwajcarii

25 czerwca 2019 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący, paraplegik i korzystający z wózka inwalidzkiego, skarżył się na niemożność uzyskania dostępu do kina w Genewie oraz na to, że odmowa dostępu do kina ze względu na jego niepełnosprawność nie została uznana przez szwajcarskie sądy za dyskryminację. Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną**. Uznał, że art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji nie może być interpretowany jako wymagający dostępu do konkretnego kina w celu obejrzenia danego filmu w sytuacji, gdy dostęp do innych kin w pobliżu był możliwy. W odniesieniu do praw osób niepełnosprawnych i w okolicznościach niniejszej sprawy Trybunał uznał za stosowną jedną z zasad Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych¹³, a mianowicie zasadę „pełnego i skutecznego uczestnictwa i integracji w społeczeństwie”. Niemniej jednak Trybunał powtórzył, że art. 8 Konwencji ma zastosowanie w takich okolicznościach tylko w wyjątkowych przypadkach, gdy brak dostępu do budynków publicznych i budynków ogólnodostępnych wpływa na życie danej osoby w taki sposób, że narusza jej prawo do rozwoju osobistego oraz prawo do nawiązywania i rozwijania relacji z innymi ludźmi i światem zewnętrznym.

Arnar Helgi Lárusson przeciwko Islandii

31 maja 2022 r.

Sprawa dotyczyła dostępu skarżącego jako osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim do budynków miejskich, w których mieściły się instytucje kulturalne i społeczne w Reykjaneshær. Skarżący stwierdził w szczególności, że brak dostępu do dwóch przedmiotowych budynków utrudnił jego rozwój osobisty oraz prawo do nawiązywania i rozwijania relacji ze społecznością.

Trybunał orzekł, że w niniejszej sprawie **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) w związku z Artykułem 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji, stwierdzając, że Reykjaneshær podjął odpowiednie środki w celu zapewnienia dostępności do budynków publicznych, w ramach dostępnego budżetu i z uwzględnieniem ochrony dziedzictwa kulturowego przedmiotowych budynków, oraz że skarżący nie był dyskryminowany. Trybunał odniósł się w szczególności do Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych¹⁴, w której stwierdzono, że odmowa dostępu osób niepełnosprawnych do obiektów i usług ogólnodostępnych powinna być postrzegana jako dyskryminacja. Potwierdzono, że państwa mają w tym zakresie pewną swobodę decyzyjną. Państwo musiało ułatwić dostęp osobom z niepełnosprawnością, pod warunkiem, że nie wiązało się to z nieproporcjonalnym obciążeniem. W niniejszej sprawie, odnotowując ogólne wysiłki podjęte w celu poprawy dostępu do budynków komunalnych w Islandii, Trybunał nie był przekonany, że doszło do dyskryminującego zaniedbania, które uniemożliwiło skarżącemu korzystanie z dostępu, jaki mieli inni. Reykjaneshær zdecydował się początkowo poprawić dostęp do obiektów sportowych i edukacyjnych, co Trybunał uznał za rozsądną decyzję. Zauważył, że od tego czasu wprowadzono ulepszenia i istnieje zobowiązanie do stopniowej poprawy dostępu dla osób z niepełnosprawnościami. Trybunał stwierdził, że zobowiązanie Islandii do podjęcia dalszych natychmiastowych środków stanowiłoby „nieproporcjonalne lub nadmierne obciążenie”.

Zalecenie Rec(2006)5 Komitetu Ministrów z dnia 5 kwietnia 2006 r. w sprawie Planu Działania Rady Europy na rzecz promowania praw i pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnością w społeczeństwie: poprawa jakości życia osób z niepełnosprawnością w Europie w latach 2006-2015.

¹³ Patrz powyżej, przypis nr 2.

¹⁴ Patrz powyżej, przypis nr 2

Zobacz także:

[Neagu przeciwko Rumunii](#)

29 stycznia 2019 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Wspomagane samobójstwo¹⁵ i niezależność osobista

[Pretty przeciwko Zjednoczonemu Królestwu](#)

29 kwietnia 2002 r.

Sprawa ta dotyczyła odmowy przez władze zobowiązania się do nieścigania męża skarżącej, gdyby pomógł jej popełnić samobójstwo. Skarżąca umierała na chorobę neuronu ruchowego, chorobę zwyrodnieniową mięśni, na którą nie ma lekarstwa. Biorąc pod uwagę, że ostatnie stadia choroby są przygnębiające i niegodne, skarżąca chciała mieć kontrolę nad tym, jak i kiedy umrze. Ze względu na swoją chorobę nie mogła sama popełnić samobójstwa. Skarżąca argumentowała w szczególności, że chociaż prawo do samostanowienia przewija się niczym nić przez całą Konwencję, to właśnie w art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) prawo to zostało najwyraźniej uznane i zagwarantowane. Stwierdziła, że jasne jest, że prawo to obejmuje prawo do podejmowania decyzji dotyczących własnego ciała i tego, co się z nim stanie, oraz że obejmuje to prawo do wyboru, kiedy i jak umrzeć.

Chociaż żadna wcześniejsza sprawa nie ustaliła jako takiego prawa do samostanowienia jako zawartego w Artykule 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, Trybunał uznał, że pojęcie autonomii osobistej jest ważną zasadą leżącą u podstaw interpretacji jej gwarancji. W niniejszej sprawie skarżąca cierpiała z powodu wyniszczających skutków choroby zwyrodnieniowej, która spowodowałaby dalsze pogorszenie jej stanu i zwiększyła jej cierpienie fizyczne i psychiczne. Nie negując w żaden sposób zasady świętości życia, to właśnie na mocy art. 8 pojęcia jakości życia nabierają znaczenia i nie można wykluczyć, że uniemożliwienie skarżącej skorzystania z możliwości uniknięcia niegodnego i przykrego zakończenia życia stanowiło ingerencję w jej prawo do poszanowania życia prywatnego. Artykuł 8 Konwencji miał zatem zastosowanie.

W niniejszej sprawie Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia art. 8** Konwencji, stwierdzając, że przedmiotowa ingerencja może być uzasadniona jako konieczna w demokratycznym społeczeństwie dla ochrony praw innych osób. Niewątpliwie stan osób nieuleczalnie chorych będzie różny. Jednak wiele z nich będzie bezbronnych i to właśnie bezbronność tej grupy stanowiła uzasadnienie dla przedmiotowego prawa. Do państw należy przede wszystkim ocena ryzyka i prawdopodobnego występowania nadużyć w przypadku złagodzenia ogólnego zakazu wspomaganego samobójstwa lub stworzenia wyjątków.

Pomoc finansowa dla rodziców na wychowanie dziecka z niepełnosprawnością

[La Parola i inni przeciwko Włochom](#)

30 listopada 2000 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Dwaj pierwsi skarżący, którzy byli bezrobotni, byli rodzicami trzeciego skarżącego, małego, który był niepełnosprawny od urodzenia, w imieniu którego również występowali. Zarzucali oni w szczególności, że odmawiając ich niepełnosprawnemu dziecku skutecznej pomocy medycznej i finansowej, państwo włoskie naruszyło jego prawo do życia i zdrowia.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** (oczywiście bezzasadną), zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Trybunał zauważył, że skarżący otrzymywali już zasiłek na stałe, aby pomóc im w radzeniu sobie z niepełnosprawnością syna. Skala tego świadczenia wskazywała, że Włochy wypełniały już swoje pozytywne

¹⁵ Zobacz także broszurę informacyjną [„Koniec życia a EKPC”](#).

zobowiązania wynikające z art. 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji.

Brak dostępu do prenatalnych badań genetycznych

R.R. przeciwko Polsce (nr 27617/04)

26 maja 2011 r.

Ciężarnej matce dwójki dzieci - noszącej dziecko, co do którego istniało podejrzenie, że cierpi na poważną wadę genetyczną - lekarze przeciwni aborcji celowo odmówili dostępu do badań genetycznych, do których miała prawo. Między pierwszym badaniem ultrasonograficznym wskazującym na możliwość deformacji płodu a wynikami amniopunkcji upłynęło sześć tygodni, zbyt późno, by mogła podjąć świadomą decyzję o kontynuowaniu ciąży lub zwróceniu się o legalną aborcję, ponieważ do tego czasu upłynął ustawowy termin. Jej córka urodziła się następnie z nieprawidłowymi chromosomami. Skarżąca stwierdziła, że wychowywanie i kształcenie ciężko chorego dziecka było szkodliwe dla niej i dwójki jej pozostałych dzieci. Jej mąż opuścił ją również po urodzeniu trzeciego dziecka.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, ponieważ polskie prawo nie zawierało żadnych skutecznych mechanizmów, które umożliwiłyby skarżącej dostęp do dostępnych usług diagnostycznych i podjęcie, w świetle ich wyników, świadomej decyzji co do tego, czy ubiegać się o aborcję. Biorąc pod uwagę, że polskie prawo krajowe zezwalało na aborcję w przypadkach wad rozwojowych płodu, musiały istnieć odpowiednie ramy prawne i proceduralne gwarantujące udostępnienie kobietom w ciąży odpowiednich, pełnych i wiarygodnych informacji na temat zdrowia płodu. Trybunał nie zgodził się z Rządem RP, że zapewnienie dostępu do prenatalnych badań genetycznych stanowiło w istocie zapewnienie dostępu do aborcji. Kobiety starały się o dostęp do takich badań z wielu powodów. Ponadto państwa były zobowiązane do zorganizowania swoich usług zdrowotnych w celu zapewnienia, że skuteczne korzystanie z wolności sumienia pracowników służby zdrowia w kontekście zawodowym nie uniemożliwi pacjentom uzyskania dostępu do usług, do których byli prawnie uprawnieni. W tej sprawie Trybunał stwierdził również **naruszenie Artykułu 3 Konwencji** (zakaz nieludzkiego i poniżającego traktowania), ponieważ skarżąca, która znajdowała się w bardzo trudnej sytuacji, została upokorzona i „niegodziwie” potraktowana, a ustalenie, czy powinna mieć dostęp do testów genetycznych, zgodnie z zaleceniami lekarzy, było naznaczone zwlekaniem, zamieszaniem i brakiem odpowiedniego doradztwa i informacji.

Brak reprezentacji prawnej niepełnosprawnego dziecka

A. M. M. przeciwko Rumunii (nr 2151/10)

14 lutego 2012 r.

Sprawa ta dotyczyła postępowania o ustalenie ojcostwa małoletniego, który urodził się w 2001 roku poza małżeństwem i który jest osobą z niepełnosprawnością. Małoletni został zarejestrowany w akcie urodzenia jako posiadający ojca o nieznannej tożsamości. Przed Europejskim Trybunałem skarżący był najpierw reprezentowany przez swoją matkę, a następnie, ponieważ jego matka cierpiała na poważną niepełnosprawność, przez babcię ze strony matki.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że sądy krajowe nie zachowały właściwej równowagi między prawem dziecka do ochrony jego interesów w postępowaniu a prawem jego domniemanego ojca do niepoddawania się testowi na ojcostwo lub nieuczestniczenia w postępowaniu. Po ustaleniu, czy państwo rumuńskie, prowadząc postępowanie w celu ustalenia ojcostwa skarżącego, naruszyło swoje pozytywne zobowiązanie wynikające z art. 8 Konwencji, Trybunał zauważył w szczególności, że urząd opiekuńczy, który zgodnie z ustawodawstwem krajowym był odpowiedzialny za ochronę interesów małoletnich i osób nieposiadających zdolności do czynności prawnych, w tym

w postępowaniach sądowych, w których brali udział, nie brał udziału w postępowaniu, do czego był zobowiązany, podczas gdy ani skarżący, ani jego matka nie byli reprezentowani przez prawnika na żadnym etapie postępowania. Biorąc pod uwagę dobro dziecka i przepisy wymagające udziału kuratora lub przedstawiciela prokuratury w postępowaniu w sprawie ojcostwa, do władz należało działanie w imieniu skarżącego w celu zrekompensowania trudności, z jakimi borykała się jego matka i uniknięcia pozostawienia go bez ochrony.

Zdolność do czynności prawnych

Shtukaturov przeciwko Rosji¹⁶ (zob. także powyżej, „Prawo do rzetelnego procesu sądowego”)

27 marca 2008 r.

Skarżący cierpiął na chorobę psychiczną i został oficjalnie uznany za osobę niepełnosprawną w 2003 roku. W następstwie wniosku złożonego przez jego matkę, rosyjskie sądy uznały go za prawnie niezdolnego do pracy w grudniu 2004 roku. Jego matka została następnie mianowana jego opiekunem, a w listopadzie 2005 roku przyjęła go do szpitala psychiatrycznego. Skarżący zarzucił w szczególności, że został pozbawiony zdolności do czynności prawnych bez jego wiedzy. Ponadto zarzucił, że został bezprawnie zamknięty w szpitalu psychiatrycznym, gdzie nie był w stanie uzyskać rewizji swojego statusu ani spotkać się z adwokatem, a także był leczony wbrew swojej woli.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji z powodu całkowitego pozbawienia skarżącego zdolności do czynności prawnych, stwierdzając, że ingerencja w jego życie prywatne była nieproporcjonalna do uzasadnionego celu realizowanego przez rząd rosyjski, jakim była ochrona interesów i zdrowia innych osób. Ingerencja ta spowodowała, że skarżący stał się w pełni zależny od swojego oficjalnego opiekuna w prawie wszystkich dziedzinach swojego życia na czas nieokreślony i można ją było zakwestionować jedynie za pośrednictwem jego opiekuna, który sprzeciwiał się wszelkim próbom zaprzestania stosowania tego środka. Odnosząc się w szczególności do zasad ochrony prawnej osób dorosłych niezdolnych do czynności prawnych, określonych przez Komitet Ministrów Rady Europy w Zaleceniu nr. R (99) 4 z dnia 23 lutego 1999 r., zalecając, aby ustawodawstwo było bardziej elastyczne, zapewniając „dostosowaną” reakcję na każdy indywidualny przypadek, Trybunał zauważył, że rosyjskie ustawodawstwo rozróżnia jedynie między pełną zdolnością a pełną niezdolnością do pracy osób chorych psychicznie i nie uwzględnia sytuacji granicznych.

Ivinović przeciwko Chorwacji

18 września 2014 r.

Od wczesnego dzieciństwa skarżąca - urodzona w 1946 roku - cierpiąca na porażenie mózgowie i korzystała z wózka inwalidzkiego. Sprawa dotyczyła postępowania wszczętego przez ośrodek pomocy społecznej, w którym skarżąca została częściowo pozbawiona zdolności do czynności prawnych.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że chorwackie sądy, pozbawiając skarżącą częściowo zdolności do czynności prawnych, nie zastosowały procedury, którą można by uznać za zgodną z gwarancjami wynikającymi z Artykułu 8.

A.N. przeciwko Litwie (nr 17280/08)

31 maja 2016 r.

Skarżący, który w przeszłości cierpiął na chorobę psychiczną, skarżył się, że został pozbawiony zdolności do czynności prawnych bez jego udziału lub wiedzy oraz że jako osoba ubezwłasnowolniona nie był następnie w stanie samodzielnie zażądać przywrócenia mu zdolności do czynności prawnych.

¹⁶ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Po przeanalizowaniu procesu decyzyjnego i uzasadnienia decyzji krajowych, Trybunał stwierdził, że ingerencja w prawo skarżącego do poszanowania jego życia prywatnego była nieproporcjonalna do uzasadnionego celu. Trybunał zauważył w szczególności, że sąd rejonowy nie miał możliwości osobistego przesłuchania skarżącego i w swojej decyzji oparł się głównie na zeznaniach jego matki i raporcie psychiatrycznym. Chociaż Trybunał nie wątpił w kompetencje biegłego lekarza ani powagę choroby skarżącego, podkreślił, że istnienie zaburzenia psychicznego, nawet poważnego, nie może być jedynym powodem uzasadniającym całkowite ubezwłasnowolnienie. Trybunał orzekł również, że **doszło do naruszenia Artykułu 6 § 1** (prawo do rzetelnego procesu sądowego) Konwencji, stwierdzając, że ramy regulacyjne dotyczące pozbawiania osób zdolności do czynności prawnych nie zapewniały niezbędnych zabezpieczeń oraz że skarżący został pozbawiony jasnej, praktycznej i skutecznej możliwości dostępu do sądu w związku z postępowaniem o ubezwłasnowolnienie, w szczególności w odniesieniu do jego wniosku o przywrócenie zdolności do czynności prawnych.

A.-M.V. przeciwko Finlandii (nr 53251/13)

23 marca 2017 r.

Sprawa dotyczyła skargi mężczyzny z niepełnosprawnością intelektualną na odmowę fińskich sądów zastąpienia jego wyznaczonego przez sąd opiekuna, co oznaczało, że uniemożliwiono mu podjęcie decyzji, gdzie i z kim chciałby mieszkać. Wyznaczony przez sąd opiekun zdecydował wcześniej, że przeprowadzka z rodzinnego miasta na południu Finlandii do odległej wioski na dalekiej północy z byłymi rodzicami zastępczymi nie leży w jego najlepszym interesie. W powiązanim postępowaniu sądowym jego wniosek o zmianę opiekuna został odrzucony.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że odmowa fińskich sądów zastąpienia opiekuna, a tym samym uniemożliwienie mu życia w wybranym przez niego miejscu, była uzasadniona. Trybunał uznał w szczególności, że decyzja fińskich sądów o odmowie dokonania zmian w ustaleniach dotyczących opiekuna, podjęta po konkretnym i starannym rozważeniu sytuacji skarżącego, zasadniczo uwzględniała jego niezdolność do zrozumienia, co grozi mu w przypadku przeprowadzki, a mianowicie, że wiązałoby się to z radykalną zmianą jego warunków życia. Taka decyzja, podjęta w kontekście ochrony zdrowia i dobrego samopoczucia skarżącego, nie była zatem nieproporcjonalna. Ponadto skarżący był zaangażowany na wszystkich etapach postępowania, a jego prawa, wola i preferencje zostały uwzględnione przez kompetentne, niezależne i bezstronne sądy krajowe. Trybunał uznał również, że w niniejszej sprawie **nie doszło do naruszenia Artykułu 2** (swoboda przemieszczania się) **Protokołu nr 4 do Konwencji**.

Nikolyan przeciwko Armenii

3 października 2019 r.

Zob. powyżej, punkt „Prawo do rzetelnego procesu sądowego”.

M.K. przeciwko Luksemburgowi (nr 51746/18)

18 maja 2021 r.

Skarżąca w tej sprawie, osoba starsza i wymagająca opieki, została objęta nadzorem ochronnym (curatelle simple) przez sądy luksemburskie ze względu na jej ekstrawaganckie wydatki, pojęcie interpretowane w odniesieniu do dawnego francuskiego kodeksu cywilnego. Uznała, że objęcie jej nadzorem stanowiło ingerencję w jej prawo do poszanowania życia prywatnego.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji. Po pierwsze, Trybunał zauważył, że ingerencja w życie prywatne skarżącej, a mianowicie decyzja o objęciu jej nadzorem ochronnym, była „zgodna z prawem”. Ponadto ingerencja ta służyła realizacji uzasadnionych celów dobrobytu gospodarczego kraju i ochrony skarżącej. Wreszcie Trybunał stwierdził, że ingerencja, która ostatecznie była minimalna w skali możliwych środków, była

proporcjonalna i odpowiednia do indywidualnej sytuacji skarżącej, a jednocześnie zgodna z uzasadnionym celem ochrony jej dobra w najszerszym znaczeniu. W związku z tym ingerencja pozostała w ramach marginesu oceny przyznanego organom sądowym w niniejszej sprawie. W tym względzie Trybunał zauważył w szczególności, że organy sądowe starały się zachować równowagę między poszanowaniem godności i samostanowienia skarżącej a potrzebą jej ochrony i zabezpieczenia jej interesów w obliczu jej bezbronności, którą ich zdaniem zidentyfikowali na podstawie wrażenia, że nie była świadoma przedmiotu i zakresu ważnych decyzji podjętych w jej imieniu.

N. przeciwko Rumunii (nr 2) (nr 38048/18)

16 listopada 2021 r.

Sprawa ta dotyczyła postępowania, w którym sądy krajowe, opierając swoje decyzje głównie na opiniach biegłych lekarzy, pozbawiły skarżącego (który cierpiał na schizofrenię paranoidalną, co potwierdziła komisja psychiatryczna) zdolności do czynności prawnych i oddały go pod pełną władzę opiekuna prawnego. Dotyczyło to również sposobu, w jaki władze krajowe zmieniły jego opiekuna prawnego.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego) Konwencji w związku z pozbawieniem skarżącego zdolności do czynności prawnych. Trybunał uznał również, że doszło do naruszenia Artykułu 8 w odniesieniu do zmiany jego opiekuna prawnego¹⁷. Trybunał stwierdził w szczególności, że przepisy prawne oznaczały, że rzeczywiste potrzeby i życzenia skarżącego nie mogły zostać uwzględnione w procesie decyzyjnym, a środek pozbawiający go zdolności do czynności prawnych nie mógł być dostosowany do jego sytuacji. W rezultacie jego prawa wynikające z art. 8 zostały ograniczone przez prawo bardziej niż było to absolutnie konieczne. Ponadto Trybunał uznał, że procesowi podejmowania decyzji w sprawie zmiany opiekuna prawnego skarżącego nie towarzyszyły odpowiednie zabezpieczenia. Skarżący został wykluczony z postępowania wyłącznie z tego powodu, że został objęty kuratelą. Nie wzięto pod uwagę jego zdolności do zrozumienia sprawy i wyrażenia swoich preferencji. Ponadto powód zmiany był niewystarczający, a decyzja nieproporcjonalna. Wreszcie, **zgodnie z Artykułem 46** (moc wiążąca i wykonanie wyroków) Konwencji, Trybunał był zdania, że niedociągnięcia stwierdzone w niniejszym wyroku mogą być przyczyną dalszych uzasadnionych skarg w przyszłości. Z tego powodu uznał za kluczowe, aby państwo rumuńskie przyjęło odpowiednie środki ogólne w celu dostosowania swojego ustawodawstwa i praktyki do standardów międzynarodowych, w tym orzecznictwa Trybunału w tej sprawie.

Zaniedbania medyczne

Spyra i Kranczkowski przeciwko Polsce

25 września 2012 r.

Skarżący, matka i syn - który obecnie jest osobą z poważnym stopniem niepełnosprawności, wymaga stałej pomocy, ciągłej adaptacji i specjalnej diety - zarzucili, że niepełnosprawność drugiego skarżącego została spowodowana brakiem odpowiedniej opieki medycznej, gdy pierwsza skarżąca urodziła w szpitalu, w szczególności dlatego, że personel pielęgniarski nie spełnił standardów opieki nad noworodkami. Skarżący skarżyli się również na brak skuteczności procedur podjętych przez polskie władze w celu wyjaśnienia pochodzenia upośledzenia.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Odnotowując w szczególności, że zgodnie z raportami biegłych leczenie zapewnione skarżącym było odpowiednie i zgodne z zasadami praktyki medycznej, Trybunał stwierdził, że odpowiedzialność państwa nie była zaangażowana w ramach materialnego tytułu Artykułu 8. Jeśli chodzi o część proceduralną tego artykułu, Trybunał po pierwsze zauważył, że skarżący dobrze

¹⁷ Jest to drugi wyrok Trybunału stwierdzający naruszenie praw skarżącego. W wyroku [N. przeciwko Rumunii \(nr 59152/08\)](#) z dnia 28 listopada 2017 r. Trybunał orzekł, że N. powinien zostać niezwłocznie zwolniony i zalecił ogólne środki ochrony praw osób przetrzymywanych w szpitalach psychiatrycznych.

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

wykorzystali dostępne im środki odwoławcze, aby rzucić światło na pochodzenie niepełnosprawności syna. Skarżący zbadali również swoją sprawę w postępowaniu cywilnym na trzech poziomach jurysdykcji oraz przez komisję dyscyplinarną stowarzyszenia medycznego, w kontekście procedur, których nie można krytykować i które wykluczyły jakikolwiek związek między działaniami personelu medycznego a niepełnosprawnością skarżącego, rzucając światło na źródło problemu. W związku z tym, nawet jeśli prowadzenie postępowania karnego mogło budzić wątpliwości na podstawie art. 8, polski system prawny, jako całość, zapewnił skarżącemu środki prawne, dzięki którym ich sprawa została odpowiednio zbadana.

Zobacz również ostatnio:

[Vilela i inni przeciwko Portugalii](#)

23 lutego 2021 r.

Leczenie medyczne i brak zgody

[Glass przeciwko Zjednoczonemu Królestwu](#)

9 marca 2004 r.

Sprawa dotyczyła podania leków dziecku z ciężką niepełnosprawnością intelektualną (drugi skarżący) pomimo sprzeciwu jego matki (pierwsza skarżąca). Wierząc, że dziecko weszło w fazę terminalną i w celu złagodzenia jego bólu, lekarze podali mu diamorfinę wbrew woli matki. Co więcej, do akt dziecka dodano informację „nie reanimować” bez konsultacji z matką. W tym czasie w szpitalu wybuchły spory między członkami rodziny a lekarzami. Dziecko przeżyło kryzys i mogło zostać wypisane do domu. Skarżący argumentowali w szczególności, że prawo i praktyka Zjednoczonego Królestwa nie gwarantowały poszanowania integralności fizycznej i moralnej dziecka.

Trybunał orzekł, że decyzja władz o unieważnieniu sprzeciwu matki wobec proponowanego leczenia w przypadku braku zgody sądu doprowadziła do **naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Trybunał uznał, że decyzja o poddaniu drugiego skarżącego leczeniu wbrew sprzeciwowi jego matki spowodowała ingerencję w jego prawo do poszanowania życia prywatnego, a w szczególności w jego prawo do nietykalności cielesnej. Ingerencja ta była zgodna z prawem, a działania podjęte przez personel szpitala miały uzasadniony cel. Jeśli chodzi o konieczność przedmiotowej ingerencji, nie zostało jednak wyjaśnione w sposób satysfakcjonujący Trybunał, dlaczego szpital nie zwrócił się o interwencję sądów na początkowych etapach w celu przewyciężenia impasu z matką. Obowiązek podjęcia takiej inicjatywy i rozładowania sytuacji w oczekiwaniu na dalszy nagły wypadek spoczywał na szpitalu. Zamiast tego, lekarze wykorzystali ograniczony czas na próbę narzucenia matce swoich poglądów.

Gwałt na osobie z niepełnosprawnością umysłową

[X i Y przeciwko Holandii \(nr 8978/80\)](#)

26 marca 1985 r.

Dziewczynka z niepełnosprawnością intelektualną (druga skarżąca) została zgwałcona w domu dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, w którym mieszkała, dzień po swoich szesnastych urodzinach (był to wiek przyzwolenia na stosunek seksualny w Holandii) przez krewnego osoby odpowiedzialnej. Doświadczenie to było dla niej traumatyczne, ale uznano ją za niezdolną do podpisania oficjalnej skargi ze względu na jej niski wiek umysłowy. Jej ojciec (pierwszy skarżący) podpisał się zamiast niej, ale postępowanie nie zostało wszczęte przeciwko sprawcy, ponieważ dziewczyna musiała sama złożyć skargę. Sądy krajowe uznały, że istniała luka w prawie.

Trybunał przypomniał, że chociaż przedmiotem Artykułu 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji jest zasadniczo ochrona jednostki przed arbitralną ingerencją władz publicznych, nie tylko zmusza on państwo do powstrzymania się od takiej ingerencji: oprócz tego przede wszystkim negatywnego zobowiązania, mogą istnieć pozytywne obowiązki nieodłącznie związane ze skutecznym poszanowaniem życia

prywatnego lub rodzinnego. W niniejszej sprawie Trybunał uznał, że ochrona zapewniona przez prawo cywilne w przypadku wykroczeń tego rodzaju, jakie zostały popełnione na drugim skarżącym, była niewystarczająca. Była to sprawa, w której zagrożone były podstawowe wartości i istotne aspekty życia prywatnego. Skuteczne odstraszenie było niezbędne w tym obszarze i można je było osiągnąć jedynie za pomocą przepisów prawa karnego. Zauważając, że holenderski kodeks karny nie zapewnił jej praktycznej i skutecznej ochrony, Trybunał stwierdził zatem, biorąc pod uwagę charakter przedmiotowego wykroczenia, że druga skarżąca padła ofiarą **naruszenia art. 8** Konwencji.

Niezdolność do służby wojskowej i obowiązek zapłaty podatku od zwolnienia ze służby wojskowej

Ryser przeciwko Szwajcarii

12 stycznia 2021 r.

Sprawa dotyczyła zobowiązania skarżącego do zapłaty podatku od zwolnienia ze służby wojskowej, mimo że został on uznany za niezdolnego do służby ze względów zdrowotnych. Skarżący zarzucił dyskryminację ze względu na stan zdrowia.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) w związku z Artykułem 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że skarżący doznał dyskryminującego traktowania ze względu na stan zdrowia. Trybunał zauważył w tym względzie, że rozróżnienie między osobami niezdolnymi do służby wojskowej i zwolnionymi z przedmiotowego podatku a osobami niezdolnymi do służby, które mimo to były zobowiązane do zapłaty podatku, było nieuzasadnione. Trybunał zauważył również, że skarżący znalazł się w znacznie gorszej sytuacji niż osoby odmawiające służby wojskowej ze względów sumienia, które były zdolne do służby, ale mogły odbyć alternatywną służbę cywilną i w ten sposób uniknąć płacenia przedmiotowego podatku. Wskazał również, że stosunkowo niska kwota podatku nie była decydująca sama w sobie. Ponadto zauważył, że skarżący był uczniem w tamtym czasie.

Pozbawienie władzy rodzicielskiej, umieszczenie dzieci i prawa niepełnosprawnych rodziców do kontaktów z dziećmi

Kutzner przeciwko Niemcom

26 lutego 2002 r.

Skarżący, mąż i żona, oraz ich dwie córki mieszkali od urodzenia dzieci z rodzicami pierwszej ze skarżących i nieżonatym bratem w starym gospodarstwie rolnym. Skarżący uczęszczali do szkoły specjalnej dla osób z trudnościami w nauce. Ze względu na opóźniony rozwój fizyczny oraz w szczególności umysłowy, dziewczynki były wielokrotnie badane przez lekarzy. Za radą jednego z lekarzy i na wniosek skarżących, dziewczynki otrzymały pomoc edukacyjną i wsparcie od bardzo wczesnego wieku. Skarżące zarzuciły, że pozbawienie ich władzy rodzicielskiej nad córkami i umieszczenie ich w rodzinach zastępczych, głównie z powodu braku zdolności intelektualnych do wychowania dzieci, naruszyło ich prawo do poszanowania życia rodzinnego.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Trybunał przyznał, że władze mogły mieć uzasadnione obawy co do opóźnionego rozwoju dzieci, co zostało odnotowane przez różne służby socjalne i psychologów. Stwierdził jednak, że zarówno samo postanowienie o umieszczeniu, jak i przede wszystkim jego wykonanie były niezadowolające. W niniejszej sprawie Trybunał uznał, że chociaż powody powołane przez władze administracyjne i sądowe były istotne, nie były one wystarczające, aby uzasadnić tak poważną ingerencję w życie rodzinne skarżących. Niezależnie od przysługującego władzom krajowym marginesu oceny, ingerencja nie była zatem proporcjonalna do uzasadnionych celów.

Saviny przeciwko Ukrainie

18 grudnia 2008 r.

Sprawa ta dotyczyła umieszczenia dzieci w publicznej placówce opiekuńczej ze względu na to, że ich rodzice, którzy oboje byli niewidomi od dzieciństwa, nie zapewnili im odpowiedniej opieki i mieszkania. Władze krajowe oparły swoją decyzję na stwierdzeniu, że brak środków finansowych i cech osobistych skarżących zagrażał życiu, zdrowiu i moralnemu wychowaniu ich dzieci. W szczególności nie byli oni w stanie zapewnić im odpowiedniego odżywiania, odzieży, higieny i opieki zdrowotnej ani zapewnić im adaptacji w kontekście społecznym i edukacyjnym. Skarżący odwołali się od tej decyzji bezskutecznie.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, wątpiąc w adekwatność dowodów, na których władze oparły swoje ustalenie, że warunki życia dzieci były w rzeczywistości niebezpieczne dla ich życia i zdrowia. Organy sądowe zbadały jedynie te trudności, które mogły zostać przezwyciężone dzięki ukierunkowanej pomocy finansowej i społecznej oraz skutecznemu doradztwu i najwyraźniej nie przeanalizowały dogłębnie zakresu, w jakim nieodwracalna niezdolność skarżących do zapewnienia wymaganej opieki była odpowiedzialna za niedostatki w wychowaniu ich dzieci. W istocie, w odniesieniu do nieodpowiedzialności rodzicielskiej, nie przeprowadzono żadnych niezależnych dowodów (takich jak ocena psychologa) w celu oceny dojrzałości emocjonalnej lub umysłowej skarżących lub ich motywacji w rozwiązywaniu trudności domowych. Sądy nie zbadały również prób poprawy sytuacji skarżących. Ponadto Trybunał zauważył, że na żadnym etapie postępowania dzieci nie zostały wysłuchane przez sędziów. Co więcej, dzieci nie tylko zostały oddzielone od swoich rodzin pochodzenia, ale także zostały umieszczone w różnych instytucjach.

A.K. i L. przeciwko Chorwacji (nr 37956/11)

8 stycznia 2013 r.

Pierwsza skarżąca jest matką drugiego skarżącego, który urodził się w 2008 roku. Wkrótce po urodzeniu drugi skarżący został umieszczony, za zgodą matki, w rodzinie zastępczej w innym mieście, ponieważ jego matka nie miała dochodów i mieszkała w zrujnowanej nieruchomości bez ogrzewania. Pierwsza ze skarżących zarzuciła w szczególności, że nie była reprezentowana w późniejszym postępowaniu sądowym, które zakończyło się wydaniem decyzji pozbawiającej ją praw rodzicielskich, z uwagi na jej lekkie upośledzenie umysłowe, oraz że jej syn został oddany do adopcji bez jej wiedzy, zgody lub udziału w postępowaniu adopcyjnym.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Zauważając w szczególności, że pomimo wymogu prawnego i ustaleń władz, że pierwsza skarżąca była osobą z niepełnosprawnością umysłową w stopniu lekkim, nie była reprezentowana przez prawnika w postępowaniu pozbawiającym ją praw rodzicielskich, oraz że nie informując jej o postępowaniu adopcyjnym, władze krajowe pozbawiły ją możliwości ubiegania się o przywrócenie praw rodzicielskich, zanim więzi między nią a jej synem zostały ostatecznie zerwane przez jego adopcję, Trybunał stwierdził, że pierwszej skarżącej uniemożliwiono w ten sposób korzystanie z jej prawa gwarantowanego przez prawo krajowe i nie była ona wystarczająco zaangażowana w proces decyzyjny.

Dmitriy Ryabov przeciwko Rosji¹⁸

1 sierpnia 2013 r.

Skarżący skarżył się, że miał ograniczony dostęp do syna po umieszczeniu go pod opieką dziadków macierzystych wkrótce po urodzeniu, ponieważ zarówno on, jak i jego żona (obecnie nieżyjąca) cierpieli na schizofrenię. Twierdził w szczególności, że decyzje sądu o ograniczeniu jego praw rodzicielskich na podstawie tego, że stanowił zagrożenie dla swojego syna, nie były przekonujące, a wszelkie kontakty, które zostały mu przyznane,

¹⁸ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

były iluzoryczne, ponieważ musiały odbywać się za zgodą opiekuna jego syna, babci macierzystej, która była wrogo nastawiona do jego kontaktów z synem.

W okolicznościach niniejszej sprawy Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji. Nie kwestionowano, że ograniczenie praw rodzicielskich skarżącego stanowiło ingerencję w jego prawo do poszanowania życia rodzinnego. Ingerencja ta była jednak zgodna z prawem, służyła uzasadnionemu celowi ochrony zdrowia i moralności oraz praw i wolności dziecka i była konieczna w demokratycznym społeczeństwie w rozumieniu art. 8 Konwencji.

Kocherov i Sergejeva przeciwko Rosji¹⁹

29 marca 2016 r.

Pierwszy skarżący, osoba z niepełnosprawnością w stopniu lekkim, mieszkał w domu opieki w latach 1983-2012. W 2007 r. jemu i innemu mieszkańcowi domu opieki urodziła się córka, druga skarżąca. Tydzień po jej narodzinach dziecko zostało umieszczone w publicznej placówce opiekuńczej, gdzie, za zgodą pierwszego skarżącego, przebywało przez kilka lat. W 2012 r. pierwszy skarżący został wypisany z domu opieki i wyraził zamiar wzięcia drugiej skarżącej pod swoją opiekę. Jednakże sądy krajowe ograniczyły jego władzę rodzicielską nad dzieckiem. Druga skarżąca pozostała więc pod opieką publiczną, chociaż pierwszy skarżący mógł utrzymywać z nią regularny kontakt. W 2013 roku udało mu się znieść ograniczenie władzy rodzicielskiej i druga skarżąca zamieszkała z nim. Skarżący skarżyli się, że w wyniku ograniczenia władzy rodzicielskiej pierwszego skarżącego, ich ponowne połączenie zostało odroczone o rok.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że powody, na które powołały się rosyjskie sądy w celu ograniczenia władzy rodzicielskiej pierwszej skarżącej nad drugą skarżącą, były niewystarczające, aby uzasadnić ingerencję w życie rodzinne skarżących, która w związku z tym była nieproporcjonalna do zamierzonego uzasadnionego celu. W szczególności, w odniesieniu do niepełnosprawności umysłowej pierwszego skarżącego, Trybunał zauważył, że z raportu przedłożonego władzom krajowym wynikało, że jego stan zdrowia pozwalał mu w pełni wykonywać władzę rodzicielską. Jednakże sąd krajowy nie uwzględnił tych dowodów. Ponadto, chociaż kwestia, czy matka stanowiła zagrożenie dla dziecka, była bezpośrednio istotna, gdy chodziło o znalezienie równowagi między interesami dziecka a interesami jego ojca, sądy krajowe oparły swoje obawy o bezpieczeństwo drugiej skarżącej na zwykłym odniesieniu do faktu, że matka nie miała zdolności do czynności prawnych, bez wykazania, że jej zachowanie stanowiło lub mogło stanowić zagrożenie dla drugiej skarżącej. Odniesienie do statusu prawnego matki nie było zatem wystarczającą podstawą do ograniczenia władzy rodzicielskiej pierwszej skarżącej.

Kacper Nowakowski przeciwko Polsce

10 stycznia 2017 r.

Sprawa dotyczyła prawa do kontaktu głuchego i niemego ojca z synem, który również cierpi na upośledzenie słuchu. Skarżący skarżył się w szczególności na oddalenie jego wniosku o przedłużenie kontaktu z synem.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że chociaż napięte relacje rodziców nie ułatwiały polskiemu sądom zadania przy podejmowaniu decyzji w sprawie prawa do kontaktów, powinny one jednak podjąć środki w celu pogodzenia sprzecznych interesów stron, mając na uwadze, że interesy dziecka były nadrzędne. Sądy w szczególności nie zbadały należycie możliwości, które istniały w ustawodawstwie krajowym w zakresie ułatwienia rozszerzenia kontaktów między skarżącym a jego synem. Ponadto sądy nie przewidziały środków bardziej dostosowanych do niepełnosprawności skarżącego, takich jak uzyskanie dowodu z opinii specjalistów zaznajomionych z problemami, z jakimi borykają się osoby z upośledzeniem słuchu. Sądy oparły się na ekspertyzach, które

¹⁹ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

skupiały się na barierze komunikacyjnej między ojcem a synem, zamiast zastanowić się nad możliwymi sposobami jej przezwyciężenia.

[Cînta przeciwko Rumunii](#)

18 lutego 2020 r.

Sprawa dotyczyła nałożonych przez sąd ograniczeń w kontaktach skarżącego z córką. Skarżący skarżył się na ograniczony czas przeznaczony na kontakt z córką i nałożone na niego warunki. Podniósł również, że był dyskryminowany ze względu na swój stan zdrowia, w szczególności chorobę psychiczną, przy ustalaniu prawa do kontaktów.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji **oraz Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z Artykułem 8. Trybunał stwierdził w szczególności, że krajowe decyzje o ograniczeniu kontaktów skarżącego były częściowo oparte na fakcie, że cierpiał on na chorobę psychiczną. Sądy orzekły, że skarżący może mieć kontakt tylko dwa razy w tygodniu w obecności swojej żony, z którą dziecko miało mieszkać. Sądy nie przeprowadziły jednak żadnej znaczącej oceny, aby wyjaśnić, dlaczego jego zdrowie psychiczne powinno być powodem do ograniczenia jego praw do kontaktów, mimo że nie było dowodów na to, że nie był w stanie opiekować się córką. Sądy nie zbadały również należycie zarzutów, że dziecko byłoby niebezpieczne pod jego opieką, nie wykazały, w jaki sposób uwzględniły najlepszy interes dziecka ani nie rozważyły alternatywnych ustaleń dotyczących kontaktów. Trybunał uznał ponadto, że fakt, iż cierpiał on na chorobę psychiczną, nie mógł sam w sobie uzasadniać traktowania go inaczej niż innych rodziców ubiegających się o kontakty z dziećmi. Jego prawa do kontaktów zostały ograniczone po tym, jak sądy dokonały rozróżnienia w oparciu o jego stan zdrowia psychicznego, dla którego nie przedstawiły odpowiednich i wystarczających powodów. W niniejszej sprawie skarżący uprawdopodobnił dyskryminację, której pozwane państwo nie było w stanie obalić.

Zobacz także, między innymi:

[S.S. przeciwko Słowenii \(nr 40938/16\)](#)

30 października 2018 r.

Udogodnienia w miejscu pracy

[Bayrakci przeciwko Turcji](#)

5 lutego 2016 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

W następstwie wypadku drogowego skarżący, który był zatrudniony jako urzędnik podatkowy, miał amputowaną jedną nogę i został zarejestrowany jako niepełnosprawny w 60%. Skarżył się, że jego kierownictwo nie przestrzegało przepisów dotyczących niepełnosprawności, w szczególności nie zapewniając odpowiednich toalet w jego miejscu pracy.

Trybunał odrzucił skargę skarżącego z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych, stwierdzając, że nie wniósł on skargi do tureckich sądów przeciwko władzom państwowym za nieprzestrzeganie przepisów ustawowych dotyczących niepełnosprawności, i uznał jego skargę za **niedopuszczalną**. Brak odpowiednich toalet w miejscu pracy mógł mieć rzeczywiste i poważne konsekwencje dla codziennego życia skarżącego, takie jak wzbudzenie poczucia upokorzenia i niepokoju, które mogły wpłynąć na jakość jego życia prywatnego. Trybunał przypomniał jednak, że przed wniesieniem skargi do Trybunału skarżący byli zobowiązani do wyczerpania krajowych środków odwoławczych, aby dać państwu możliwość zadośćuczynienia za naruszenia Konwencji. W niniejszej sprawie skarżący po prostu wniósł pozew o odszkodowanie przeciwko swojemu przełożonemu bez podnoszenia swoich skarg wynikających z Konwencji w tureckich sądach administracyjnych, a zatem nie można powiedzieć, że zrobił wszystko, czego można było od niego rozsądnie oczekiwać, aby wyczerpać środki odwoławcze dostępne w Turcji.

Wolność wyrażania opinii (Artykuł 10 Konwencji)

De Pracomtal i Fondation Jérôme Lejeune przeciwko Francji

7 lipca 2022 r. (Komitet - decyzja)

W ramach obchodów Światowego Dnia Zespołu Downa skarżące stowarzyszenie zorganizowało bezpłatną emisję filmu podnoszącego świadomość w trzech kanałach telewizyjnych. Film pokazywał dzieci i młodych dorosłych z zespołem Downa, w tym pierwszego skarżącego, najwyraźniej cieszących się życiem. W odpowiedzi na szereg skarg, krajowy organ ds. radiofonii i telewizji (Conseil supérieur de l'audiovisuel - „CSA”) napisał do kanałów telewizyjnych, informując je, że wideo nie może być emitowane w przerwach reklamowych. Odwołanie od tej decyzji zostało oddalone przez Conseil d'État. Skarżący złożyli skargę na decyzję podjętą przez CSA, zarzucając naruszenie ich wolności wypowiedzi.

Trybunał uznał skargi za **niedopuszczalne**, stwierdzając, że były one niezgodne *ratione personae* w rozumieniu art. 34 (skargi indywidualne) Konwencji. Trybunał zauważył w szczególności, że w odniesieniu do decyzji CSA, które ze względu na swój charakter nie miały wpływu na emisję spornego materiału wideo, skarżący nie mogli twierdzić, że są ofiarami w rozumieniu art. 34 Konwencji.

Prawo do zawarcia małżeństwa (Artykuł 12 Konwencji)

Lashin przeciwko Rosji²⁰

22 stycznia 2013 r.

Skarżący cierpi na schizofrenię i jest prawnie ubezwłasnowolniony od 2000 roku. W 2002 roku on i jego narzeczona złożyli wniosek do właściwego organu w celu zarejestrowania ich małżeństwa. Nie mogli jednak tego zrobić, ponieważ rosyjski kodeks rodzinny zabrania zawierania małżeństw osobom prawnie ubezwłasnowolnionym z powodu zaburzeń psychicznych.

Stwierdziwszy już **naruszenie Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji ze względu na utrzymanie statusu skarżącego jako osoby ubezwłasnowolnionej i niemożność jego rewizji w 2002 i 2003 roku, Trybunał uznał, że nie ma potrzeby odrębnego badania na podstawie Artykułu 12 (prawo do zawarcia małżeństwa) Konwencji. Niezdolność skarżącego do zawarcia małżeństwa była jedną z wielu konsekwencji prawnych jego statusu osoby ubezwłasnowolnionej.

Delecolle przeciwko Francji

25 października 2018 r.

Sprawa ta dotyczyła prawa osoby objętej nadzorem ochronnym do zawarcia małżeństwa bez zgody jej opiekuna lub sędziego opiekuńczego.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia art. 12** (prawo do zawarcia małżeństwa) Konwencji. Stwierdził w szczególności, że jakiegokolwiek ograniczenia prawa do zawarcia małżeństwa wynikające z ustawodawstwa krajowego Umawiających się Państw nie mogą ograniczać tego prawa w sposób, który naruszałby jego istotę. Trybunał uznał jednak, że ograniczenie prawa skarżącego do zawarcia małżeństwa nie było arbitralne ani nieproporcjonalne.

Zakaz dyskryminacji (Artykuł 14 Konwencji i Artykuł 1 Protokołu nr 12 do Konwencji)

Glor przeciwko Szwajcarii

30 kwietnia 2009 r.

Skarżący, który cierpiał na cukrzycę i został uznany przez lekarza wojskowego za niezdolnego do służby wojskowej, został jednak zobowiązany do zapłacenia podatku za

²⁰ W dniu 16 września 2022 r. Federacja Rosyjska przestała być stroną Konwencji.

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

nieodbycie służby wojskowej. Uznał to za dyskryminację i argumentował, że był gotów odbyć służbę wojskową, ale uniemożliwiono mu to, a mimo to został zobowiązany do zapłacenia podatku przez właściwe władze, które uznały jego niepełnosprawność za niewielką. Skarżący twierdził, że próg niepełnosprawności (40% niepełnosprawności fizycznej lub umysłowej) stosowany jako kryterium zwolnienia z zaskarżonego podatku nie miał podstawy prawnej.

Odnosząc się w szczególności do Zalecenia 1592 (2003) w sprawie pełnej integracji społecznej osób z niepełnosprawnością, przyjętej przez Zgromadzenie Parlamentarne Rady Europy w dniu 29 stycznia 2003 r., oraz do Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnością²¹, Trybunał uznał, że istnieje europejski i światowy konsensus co do potrzeby ochrony osób z niepełnosprawnością przed dyskryminacyjnym traktowaniem. Trybunał uznał, że w niniejszej sprawie **doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) **w związku z Artykułem 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego) Konwencji, stwierdzając, że władze krajowe nie zachowały właściwej równowagi między ochroną interesów społeczności a poszanowaniem praw i wolności skarżącego. W świetle celu i skutków zaskarżonego podatku obiektywne uzasadnienie rozróżnienia dokonanego przez władze krajowe, w szczególności między osobami niezdolnymi do służby i niepodlegającymi przedmiotowemu podatkowi a osobami niezdolnymi do służby, ale mimo to zobowiązanymi do jego zapłaty, nie wydawało się rozsądne w odniesieniu do zasad panujących w społeczeństwach demokratycznych.

Cam przeciwko Turcji

23 lutego 2016 r.

Sprawa dotyczyła odmowy przyjęcia skarżącej na studia w Tureckiej Narodowej Akademii Muzycznej z powodu bycia osobą niewidomą. Skarżąca zarzuciła naruszenie jej prawa do edukacji, twierdząc, że państwo nie zapewniło osobom z niepełnosprawnościami takich samych możliwości jak wszystkim innym. Stwierdziła również, że była dyskryminowana ze względu na swoją ślepotę.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 2** (prawo do nauki) **Protokołu nr 1**. Trybunał stwierdził w szczególności, że wykluczenie skarżącej opierało się na regulaminie akademii muzycznej. Chociaż skarżąca miała pełne kwalifikacje do przyjęcia do akademii, odmowa jej przyjęcia opierała się wyłącznie na fakcie, że była niewidoma. Ponadto Trybunał uznał, że dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność obejmowała również odmowę wprowadzenia racjonalnych usprawnień ułatwiających osobom niepełnosprawnym dostęp do edukacji. Takie dostosowanie było niezbędne do korzystania z praw człowieka. Odmawiając skarżącej przyjęcia do szkoły bez rozważenia możliwości dostosowania się do jej niepełnosprawności, władze krajowe uniemożliwiły jej, bez żadnego obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia, korzystanie z edukacji muzycznej, co stanowiło naruszenie Konwencji.

Guberina przeciwko Chorwacji

22 marca 2016 r.

Sprawa ta dotyczyła skargi ojca dziecka z ciężką niepełnosprawnością intelektualną na nieuwzględnienie przez organy podatkowe potrzeb jego dziecka przy określaniu jego uprawnień do zwolnienia podatkowego przy zakupie nieruchomości dostosowanej do potrzeb jego dziecka.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 1** (ochrona własności) **Protokołu nr 1**, stwierdzając, że państwo chorwackie nie przedstawiło obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia dla braku uwzględnienia nierówności związanych z sytuacją skarżącego. Trybunał zauważył w szczególności, że wykluczając skarżącego ze zwolnienia podatkowego, organy podatkowe i sądy krajowe nie wzięły pod uwagę szczególnych potrzeb rodziny skarżącego związanych z niepełnosprawnością dziecka. Tym samym nie

²¹ Zob. powyżej, przypis nr 2

uznały faktycznej specyfiki sytuacji skarżącej w odniesieniu do kwestii podstawowej infrastruktury i warunków technicznych niezbędnych do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych rodziny. Ponadto, ratyfikując Konwencję Narodów Zjednoczonych o prawach osób z niepełnosprawnością²², Chorwacja była zobowiązana do uwzględnienia odpowiednich zasad, takich jak racjonalne usprawnienia, dostępność i niedyskryminacja osób niepełnosprawnych w odniesieniu do ich pełnego i równego uczestnictwa we wszystkich aspektach życia społecznego. Jednakże władze krajowe zlekceważyły te krajowe i międzynarodowe zobowiązania. W związku z tym sposób, w jaki ustawodawstwo krajowe było stosowane w praktyce, nie uwzględniał w wystarczającym stopniu wymogów związanych ze szczególnymi aspektami sprawy skarżącego.

Belli i Arquier-Martinez przeciwko Szwajcarii

11 grudnia 2018 r.

Sprawa ta dotyczyła decyzji podjętej w odniesieniu do pierwszej skarżącej, która była głucha i niezdolna do rozeznania ze względu na poważną niepełnosprawność dotyczącą ją od urodzenia, o zaprzestaniu przyznawania jej prawa do specjalnego świadczenia z tytułu inwalidztwa i zasiłku z tytułu niepełnosprawności na tej podstawie, że nie mieszkała już w Szwajcarii²³. Wraz z matką i opiekunem od 2009 r. (druga skarżąca) skarżyła się, że były dyskryminowane w tym zakresie.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji w połączeniu z Artykułem 8 (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), ponieważ nie uznał za sprzeczne z Konwencją uzależnienie wypłaty świadczeń nieskładkowych od warunku zwykłego pobytu w Szwajcarii. Stwierdził w szczególności, że interes pierwszej skarżącej w uzyskaniu przedmiotowych świadczeń na takich samych warunkach jak osoby, które wniosły składki do systemu, powinien ustąpić interesowi publicznemu państwa w zagwarantowaniu zasady solidarności w systemach ubezpieczeń społecznych, co było szczególnie ważne w odniesieniu do świadczeń nieskładkowych; było tak nawet wtedy, gdy powód, dla którego skarżąca nie wniosła składki do systemu, był całkowicie poza jej kontrolą lub sferą wpływu.

Negovanović i inni przeciwko Serbii

25 stycznia 2022 r.

Sprawa dotyczyła domniemanej dyskryminacji przez władze Serbii niewidomych szachistów, obywateli tego kraju, którzy zdobyli medale na najważniejszych imprezach międzynarodowych, w szczególności na Olimpiadzie Szachowej Niewidomych. W przeciwieństwie do innych serbskich niepełnosprawnych sportowców i widzących szachistów, którzy osiągnęli takie same lub podobne wyniki sportowe, skarżącym odmówiono pewnych korzyści finansowych i nagród za ich osiągnięcia, a także formalnego uznania w postaci dyplomu honorowego, co, jak twierdzili, miało negatywny wpływ na ich reputację.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 1** (ogólny zakaz dyskryminacji) **Protokołu nr 12** do Konwencji, stwierdzając, że nie było obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia dla odmiennego traktowania skarżących ze względu na ich niepełnosprawność. Zauważył w szczególności, że chociaż władze serbskie miały prawo skupić się na najwyższych osiągnięciach sportowych i najważniejszych zawodach w swoim systemie nagród, nie wykazały, dlaczego wysokie wyróżnienia zdobyte przez skarżących, jako niewidomych szachistów, były mniej znaczące niż podobne medale zdobyte przez widzących szachistów. Prestiż gry lub sportu nie powinien zależeć od tego, czy jest on uprawiany przez osoby niepełnosprawnością, czy też nie. Trybunał wskazał, że sam dekret o uznawaniu i nagradzaniu osiągnięć sportowych, wprowadzony przez Serbię w 2016 r., który przewidywał krajowy system uznawania i nagradzania składający się z honorowego dyplomu, dożywotniego miesięcznego świadczenia pieniężnego i

²² Zob. powyżej, przypis nr 2

²³ Ustawodawstwo krajowe wymagało, aby osoby otrzymujące świadczenia nieskładkowe, takie jak skarżący, miały miejsce zwykłego pobytu w Szwajcarii, podczas gdy osoby otrzymujące zwykłe świadczenie z tytułu ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa, które wносиły składki do systemu, mogły zamieszkać za granicą.

jednorazowej płatności gotówkowej, postawił igrzyska olimpijskie i paraolimpijskie na równi, a tym samym uznał osiągnięcia sportowców z niepełnosprawnościami za zasługujące na równe uznanie. Co więcej, rozróżnienie między sportami olimpijskimi i nieolimpijskimi, które zostało użyte jako argument przez rząd serbski, nie miało znaczenia, ponieważ Olimpiada Szachowa dla widzących szachistów, która znalazła się wśród zawodów wymienionych w dekrete, nie była ani częścią Igrzysk Olimpijskich, ani Paraolimpijskich.

Zobacz także ostatnio:

Berisha przeciwko Szwajcarii

24 stycznia 2023 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Ochrona własności (Artykuł 1 Protokołu nr 1 do Konwencji)

Koua Poirrez przeciwko Francji

30 września 2003 r.

Skarżący, obywatel Wybrzeża Kości Słoniowej, który został adoptowany przez obywatela Francji, był osobą z niepełnosprawnością fizyczną od siódmego roku życia. Władze francuskie wydały mu kartę zaświadczącą, że jest osobą z niepełnosprawnością w 80%. W 1990 r. Urząd ds. Zasiłków Rodzinnych odmówił przyznania mu zasiłku dla dorosłych z niepełnosprawnością (D.A.A.) na tej podstawie, że nie był on obywatelem francuskim i nie istniała wzajemna umowa między Francją a Wybrzeżem Kości Słoniowej w odniesieniu do tego świadczenia. Skarżący bezskutecznie zaskarżył tę decyzję do francuskich sądów. Trybunał uznał, że świadczenie nieskładkowe, takie jak D.A.A., może stanowić podstawę prawa pieniężnego w rozumieniu art. 1 (ochrona własności) Protokołu nr 1 do Konwencji. Trybunał orzekł, że w niniejszej sprawie **doszło do naruszenia art. 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z art. 1 Protokołu nr 1**, stwierdzając, że nie było obiektywnego i rozsądnego uzasadnienia dla różnicy w traktowaniu obywateli francuskich lub obywateli krajów, które podpisały umowę o wzajemności i innych cudzoziemców. Nawet jeśli - w istotnym czasie - Francja nie była związana umową wzajemną z Wybrzeżem Kości Słoniowej, zobowiązała się, ratyfikując Konwencję, do zapewnienia każdemu, kto podlega jej jurysdykcji - a skarżący bez wątplenia nim był - praw i wolności określonych w Konwencji.

Kjartan Ásmundsson przeciwko Islandii

12 października 2004 r.

Skarżący został poważnie ranny na pokładzie trawlera i musiał zrezygnować z pracy marynarza. Jego niepełnosprawność została oceniona na 100%, co uprawniało go do renty inwalidzkiej z Funduszu Emerytalnego Marynarzy na tej podstawie, że nie był w stanie wykonywać pracy, którą wykonywał przed wypadkiem. W 1992 r., ze względu na trudności finansowe Funduszu, wprowadzono zmiany w sposobie orzekania o niepełnosprawności: czynnikiem decydującym nie była już niezdolność do wykonywania tej samej pracy, ale niezdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Niepełnosprawność wnioskodawcy została ponownie oceniona na 25%. Ponieważ wskaźnik ten był poniżej progu 35%, Fundusz przestał wypłacać mu rentę.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia art. 1** (ochrona własności) **Protokołu nr 1**. Zauważył, że uzasadniona troska o rozwiązanie trudności finansowych Funduszu wydawała się trudna do pogodzenia z faktem, że zdecydowana większość z 689 rencistów nadal otrzymywała świadczenia z tytułu niepełnosprawności na tym samym poziomie, co przed przyjęciem nowych zasad, podczas gdy 54 osoby, w tym skarżący, musiały ponieść całkowitą utratę uprawnień emerytalnych. Było to nadmierne i nieproporcjonalne obciążenie, które nie mogło być uzasadnione uzasadnionymi interesami społecznymi, na które powoływały się władze. Byłoby inaczej, gdyby skarżący musiał znosić rozsądne i współmierne zmniejszenie, a nie całkowite pozbawienie jego uprawnień.

Draon przeciwko Francji i Maurice przeciwko Francji

6 października 2005 r. (Wielka Izba)

Skarżący są rodzicami dzieci z poważnymi wadami wrodzonymi, które z powodu błędów medycznych nie zostały wykryte podczas badań prenatalnych. Wnieśli oni powództwo przeciwko władzom szpitala, ale w wyniku nowej ustawy, która weszła w życie w czasie, gdy ich powództwo było w toku, przyznano im odszkodowanie jedynie za szkodę niemajątkową, a nie za rzeczywiste koszty poniesione w wyniku niepełnosprawności ich dzieci.

Wielka Izba orzekła, że **doszło do naruszenia art. 1** (ochrona własności) **Protokołu nr 1**, stwierdzając, że nowa ustawa zniósła, ze skutkiem wstecznym, znaczną część roszczenia o odszkodowanie, które skarżący mieli prawo dochodzić w postępowaniu karnym. Skarżący mogli zasadnie oczekiwać, że zostaną zrealizowane, i od tego czasu nie otrzymali oni odpowiedniego odszkodowania.

Kátaí przeciwko Węgrom

18 marca 2014 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżący zarzucił w szczególności, że renta inwalidzka przyznana mu na podstawie prawomocnego wyroku została zniesiona na mocy ustawy z 2011 roku. Zarzucił również, że z powodu nowych przepisów utracił nabyte prawa emerytalne. Wreszcie skarżył się, że reforma z 2011 r. spowodowała, że poniósł nadmierne obciążenie, ponieważ utracił szereg świadczeń związanych z jego poprzednim statusem emeryta.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** (niezgodną *ratione personae*), zgodnie z Artykułem 35 (kryteria dopuszczalności) Konwencji. Trybunał zgodził się, że ustawa z 2011 r. dotyczyła skarżącego jako byłego beneficjenta renty inwalidzkiej. Jednakże przedmiotowe ustawodawstwo nie zostało jeszcze zastosowane, a skarżący nadal otrzymywał miesięczną kwotę, która była równa jego poprzedniej emeryturze. Ponadto, w oczekiwaniu na ponowną ocenę, nadal otrzymywał swoje uprawnienia. W związku z tym Trybunał stwierdził, że skarżący nie poniósł żadnego istotnego uszczerbku materialnego z powodu nowego ustawodawstwa.

Guberina przeciwko Chorwacji

22 marca 2016 r.

Patrz powyżej, punkt „Zakaz dyskryminacji”.

Bélané Nagy przeciwko Węgrom

13 grudnia 2016 r. (Wielka Izba)

Sprawa ta dotyczyła skargi skarżącej na utratę prawa do renty inwalidzkiej z powodu nowo wprowadzonych kryteriów kwalifikowalności. Skarżąca zarzuciła w szczególności, że utraciła środki do życia, wcześniej zabezpieczone przez rentę inwalidzką - pomimo faktu, że jej stan zdrowia pozostał tak zły, jak w momencie, gdy po raz pierwszy zdiagnozowano u niej niepełnosprawność.

Wielka Izba orzekła, że **doszło do naruszenia art. 1** (ochrona własności) **Protokołu nr 1**. Stwierdziła w szczególności, że art. 1 Protokołu nr 1 miał zastosowanie do sprawy skarżącej, ponieważ miała ona uzasadnione oczekiwanie, że otrzyma emeryturę, jeśli spełni kryteria określone w starym ustawodawstwie. Odmowa przyznania jej świadczenia była zgodna z prawem (ponieważ wynikała z nowych przepisów) i miała na celu uzasadniony cel (oszczędność środków publicznych). Nie była ona jednak proporcjonalna: w szczególności dlatego, że wiązała się z całkowitym pozbawieniem jedyne go znaczącego źródła dochodu osoby znajdującej się w trudnej sytuacji, wynikającym z przepisów obowiązujących z mocą wsteczną, które nie zawierały żadnych ustaleń przejściowych mających zastosowanie do sprawy skarżącej.

Popović i inni przeciwko Serbii

30 czerwca 2020 r.

Skarżący byli paraplegikami i poruszali się na wózkach inwalidzkich. Sprawa dotyczyła ich skargi, że ustawodawstwo krajowe dotyczące świadczeń z tytułu niepełnosprawności dla paraplegików było dyskryminujące. Skarżący twierdzili w szczególności, że

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

paraplegicznym cywilom, takim jak oni, przyznawano mniej świadczeń niż weteranom wojennym z tą samą niepełnosprawnością.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 1 Protokołu nr 1** (ochrona własności). Trybunał stwierdził w szczególności, że wybór dokonany przez serbskiego ustawodawcę w celu zróżnicowania świadczeń dla paraplegików, w zależności od tego, czy byli oni cywilami czy weteranami wojennymi, nie był pozbawiony uzasadnionych podstaw. Wybór ten opierał się na odpowiednich i wystarczających podstawach, a mianowicie na różnych sposobach, w jakie obie grupy doznały obrażeń. Weterani wojenni z niepełnosprawnością zostali ranni na służbie, co wiązało się z większym ryzykiem i większymi trudnościami w uzyskaniu odszkodowania, podczas gdy cywile z niepełnosprawnością, tacy jak skarżący, zostali ranni w wypadkach i mieli dostęp do innych świadczeń, niekoniecznie dostępnych dla wszystkich weteranów wojennych.

N.M. i inni przeciwko Francji (nr 66328/14)

3 lutego 2022 r.

Sprawa ta dotyczyła oddalenia przez sądy administracyjne argumentów przedstawionych przez rodziców w ich roszczeniu o odszkodowanie za szczególne koszty wynikające z niepełnosprawności ich dziecka. Niepełnosprawność ta nie została wykryta w czasie diagnostyki prenatalnej. Przepisy prawne wynikające z ustawy z dnia 4 marca 2002 r. i skodyfikowane w art. L. 114-5 Kodeksu Działań Społecznych i Rodziny (CASF) - które zabraniały uwzględniania tych kosztów przy obliczaniu uszczerbku, za który należne jest odszkodowanie, i które weszły w życie po urodzeniu dziecka, ale przed wytoczeniem przez rodziców powództwa o odszkodowanie - zostały zastosowane do sporu. Skarżący zarzucili retrospektywne zastosowanie prawa

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 1** (ochrona własności) **Protokołu nr 1** do Konwencji w odniesieniu do skarżących rodziców. Trybunał zauważył, po pierwsze, że skarżący mogli zasadnie oczekiwać, że będą w stanie uzyskać odszkodowanie za poniesioną szkodę, odpowiadające kosztom opieki nad ich niepełnosprawnym dzieckiem, gdy tylko ta szkoda wystąpiła, a mianowicie od urodzenia dziecka, i że w związku z tym mieli „posiadanie” w rozumieniu pierwszego zdania art. 1 Protokołu nr 1. Następnie zauważył, że na mocy decyzji Rady Konstytucyjnej nr 2010-2 QPC wszystkie przepisy przejściowe wymagające retrospektywnego zastosowania art. L. 114-5 CASF zostały uchylone. Chociaż zniesienie tych przepisów przejściowych natychmiast pozostawiło możliwość stosowania zasad prawa powszechnego regulujących stosowanie prawa w czasie, Trybunał stwierdził rozbieżność między interpretacją przyjętą przez Conseil d'État a interpretacją przyjętą przez Sąd Kasacyjny w odniesieniu do możliwości stosowania art. L. 114-5 CASF do zdarzeń, które powstały przed wejściem w życie ustawy z dnia 4 marca 2002 r. (tj. 7 marca 2002 r.). Chociaż w swoim wyroku z dnia 15 grudnia 2011 r. Sąd Kasacyjny wykluczył stosowanie art. L. 114-5 CASF do zdarzeń, które miały miejsce przed dniem 7 marca 2002 r., niezależnie od daty wniesienia powództwa o odszkodowanie, Conseil d'Etat rozstrzygnęła spór zgodnie ze swoją decyzją z dnia 13 maja 2011 r., która ze swojej strony utrzymała pewien zakres retrospektywny tego przepisu. Trybunał stwierdził, że nie jest w stanie uznać, że zgodność z prawem ingerencji wynikającej z zastosowania przez Conseil d'État art. L. 114-5 CASF w decyzji z dnia 31 marca 2014 r. może wynikać z utrwalonego i ustabilizowanego orzecznictwa sądów krajowych. Zdaniem Trybunału retrospektywna ingerencja w mienie skarżących nie mogła być zatem uznana za „przewidzianą przez prawo” w rozumieniu art. 1 Protokołu nr 1.

Prawo do nauki (art. 2 Protokołu nr 1)

Gherghina przeciwko Rumunii

18 września 2015 r. (Wielka Izba - decyzja o dopuszczalności)

Sprawa dotyczyła skargi studenta z niepełnosprawnością, przez którą nie był w stanie kontynuować studiów uniwersyteckich z powodu braku odpowiednich udogodnień na terenie uniwersytetów, na których uczęszczał na zajęcia. Skarżący zarzucił w

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

szczegółności, że był dyskryminowany ze względu na swoją niepełnosprawność. Zarzucił również, że z powodu braku dostępu do uniwersytetu i innych budynków publicznych został zamknięty w swoim domu i nie był w stanie budować relacji ze światem zewnętrznym. Powołał się w szczególności na art. 2 (prawo do nauki) Protokołu nr 1.

Wielka Izba, powtarzając, że ci, którzy chcą złożyć skargę do Europejskiego Trybunału przeciwko państwu, muszą najpierw skorzystać ze środków odwoławczych przewidzianych w krajowym systemie prawnym, stwierdziła, że powody skarżącego, dla których nie skorzystał z niektórych środków odwoławczych w odniesieniu do swoich skarg, nie były przekonujące. Skarżący mógł w szczególności: zwrócić się do sądów cywilnych o wydanie nakazu zobowiązującego zainteresowane uniwersytety do zainstalowania podjazdu i innych udogodnień dostosowanych do jego potrzeb; wnieść powództwo z tytułu czynu niedozwolonego w celu naprawienia poniesionej szkody; i/lub zakwestionować przed sądami administracyjnymi decyzje o wykluczeniu go z uniwersytetu, ponieważ nie zgromadził wystarczającej liczby punktów, aby kontynuować studia. Do skarżącego należało rozwianie wszelkich wątpliwości co do szans powodzenia danego środka odwoławczego poprzez zwrócenie się do sądów krajowych, stwarzając tym samym okazję do rozwoju krajowego orzecznictwa w dziedzinie ochrony praw osób niepełnosprawnych. Brak przykładów w krajowej praktyce stosowania np. nakazu sądowego nie był zaskakujący, ponieważ tendencja do zwiększonej ochrony praw osób niepełnosprawnych jest stosunkowo nową gałęzią prawa krajowego. Skarżący nie zapewnił zatem sądom krajowym możliwości zapobieżenia lub naprawienia ewentualnych naruszeń Konwencji w jego sprawie za pośrednictwem własnego systemu prawnego, w związku z czym Wielka Izba odrzuciła jego skargę jako **niedopuszczalną** z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych.

Cam przeciwko Turcji

23 lutego 2016 r.

Patrz powyżej, punkt „Zakaz dyskryminacji”.

Sanlısoy przeciwko Turcji

8 listopada 2016 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa dotyczyła odmowy zapisania siedmioletniego chłopca w spektrum autyzmu do prywatnej szkoły. Skarżący zarzucił w szczególności dyskryminacyjne naruszenie jego prawa do edukacji.

Trybunał uznał skargi skarżącego za **niedopuszczalne** jako oczywiście bezzasadne, stwierdzając, że nie doszło do systemowej odmowy prawa skarżącego do edukacji ze względu na to, że był dzieckiem w spektrum autyzmu ani do niewypełnienia przez państwo zobowiązań wynikających z art. 2 Protokołu nr 1 w związku z art. 14 Konwencji.

Zobacz również:

Kalkanlı przeciwko Turcji, decyzja w sprawie dopuszczalności z dnia 13 stycznia 2009 r.

Enver Şahin przeciwko Turcji

30 stycznia 2018 r.

Sprawa ta dotyczyła niemożności uzyskania przez osobę z paraplegią dostępu do budynków uniwersyteckich w celu odbycia studiów z powodu braku odpowiednich udogodnień. Skarżący zarzucił w szczególności, że został zmuszony do rezygnacji ze studiów z powodu odrzucenia jego wniosku o dostosowanie obiektów.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 2** (prawo do nauki) **Protokołu nr 1**, stwierdzając, że Rząd Turcji nie wykazał, że władze krajowe, a w szczególności władze uniwersyteckie i sądowne, zareagowały z wymaganą starannością w celu zapewnienia skarżącemu możliwości dalszego korzystania z prawa do nauki na równi z innymi studentami. Trybunał zauważył w szczególności, że propozycja biura rektora, aby zapewnić mu osobę do pomocy, nie została złożona po dokonaniu oceny rzeczywistych potrzeb skarżącego i uczciwej oceny potencjalnego wpływu na jego bezpieczeństwo, godność i niezależność. Ponadto sądy krajowe nie ustaliły, czy zachowano właściwą równowagę między

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

konkurencyjnymi interesami skarżącego (jego potrzebami edukacyjnymi) a interesami społeczeństwa jako całości. Zaniechały również poszukiwania możliwych rozwiązań, które umożliwiłyby skarżącemu wznowienie studiów w warunkach jak najbardziej zbliżonych do tych zapewnianych studentom bez niepełnosprawności, bez nakładania nadmiernego lub nieproporcjonalnego obciążenia na administrację.

Dupin przeciwko Francji

18 grudnia 2018 r. (decyzja w sprawie dopuszczalności)

Skarżąca, matka dziecka będącego w spektrum autyzmu, skarżyła się w szczególności, że władze krajowe odmówiły jej dziecku uczęszczania do szkoły ogólnodostępnej. Twierdziła również, że państwo nie wywiązało się ze swojego pozytywnego obowiązku podjęcia niezbędnych środków na rzecz dzieci z niepełnosprawnością oraz że brak edukacji sam w sobie stanowił dyskryminację. Wreszcie, skarżyła się, że konkretne środki przeznaczone przez państwo dla dzieci będących w spektrum autyzmu były niewystarczające.

Trybunał orzekł, że skarga dotycząca naruszenia prawa do edukacji dziecka skarżącej była **niedopuszczalna** jako oczywiście bezzasadna, stwierdzając, że odmowa przyjęcia dziecka do szkoły ogólnodostępnej nie stanowiła niewypełnienia przez państwo zobowiązań wynikających z art. 2 Protokołu nr 1 ani systematycznego negowania jego prawa do edukacji ze względu na jego niepełnosprawność. Trybunał zauważył w szczególności, że władze krajowe uznały stan dziecka za przeszkodę w jego edukacji w szkole ogólnodostępnej. Po rozważeniu poziomu jego niepełnosprawności i korzyści, jakie mógłby odnieść z dostępu do edukacji włączającej, zdecydowały się na edukację dostosowaną do jego potrzeb, w specjalistycznej placówce. Trybunał zauważył również, że strategia ta była satysfakcjonująca dla ojca dziecka, który sprawował nad nim opiekę. Co więcej, od 2013 r. dziecko otrzymywało skuteczne wsparcie edukacyjne w placówce dla osób o specjalnych potrzebach zdrowotnych i edukacyjnych, a ta forma edukacji szkolnej sprzyjała jego rozwojowi osobistemu. Trybunał uznał ponadto, że zarzut, iż władze francuskie nie podjęły niezbędnych środków w celu zapewnienia opieki dzieciom niepełnosprawnym, był również oczywiście bezzasadny z powodu braku dowodów. Trybunał zauważył wreszcie, że skarga dotycząca rzekomej niewystarczalności konkretnych środków przeznaczonych przez państwo dla dzieci będących w spektrum autyzmu była niedopuszczalna z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych.

Stoian przeciwko Rumunii

25 czerwca 2019 r. (Komitet)

Sprawa dotyczyła skarg skarżących, syna z niepełnosprawnością i jego matki, że władze rumuńskie nie zapewniły mu odpowiedniego dostępu do edukacji.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 8** (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), **rozpatrywanego samodzielnie i w związku z Artykułem 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji, ani do naruszenia Artykułu 2 (prawo do nauki) Protokołu nr 1 do Konwencji, rozpatrywanego samodzielnie i w związku z Artykułem 14, stwierdzając, że władze rumuńskie wywiązały się ze swojego obowiązku wprowadzenia racjonalnych usprawnień dla pierwszego skarżącego poprzez przeznaczenie środków na zaspokojenie potrzeb edukacyjnych dzieci z niepełnosprawnością.

G.L. przeciwko Włochom (nr 59751/15)

10 września 2020 r.

Sprawa ta dotyczyła niemożności otrzymania przez skarżącą, młodą niewerbalną dziewczynę będącą w spektrum autyzmu, specjalistycznego wsparcia w nauce podczas pierwszych dwóch lat nauki w szkole podstawowej (w latach 2010-2012), mimo że wsparcie to było przewidziane przez prawo. Rząd włoski powołał się w szczególności na brak środków finansowych.

Trybunał uznał, że **doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 2** (prawo do nauki) **Protokołu nr 1** do Konwencji,

stwierdzając, że skarżąca nie była w stanie kontynuować nauki w szkole podstawowej w warunkach równoważnych do tych dostępnych dla innych dzieci oraz że różnica ta wynikała z jej niepełnosprawności. Trybunał uznał w szczególności, że władze włoskie nie starały się określić rzeczywistych potrzeb młodej dziewczyny i zapewnić jej dostosowanego wsparcia, aby umożliwić jej kontynuowanie nauki w szkole podstawowej w warunkach, które w miarę możliwości byłyby równoważne z tymi, w jakich inne dzieci uczęszczały do tej samej szkoły. W szczególności władze nigdy nie rozważyły możliwości zrekompensowania braku zasobów poprzez zmniejszenie ogólnej oferty edukacyjnej, tak aby była ona równo rozdzielona między uczniów pełnosprawnych i niepełnosprawnych. Trybunał zauważył ponadto, że dyskryminacja, której doświadczyła młoda dziewczyna, była tym poważniejsza, że miała miejsce w kontekście edukacji podstawowej, która stanowiła podstawę edukacji dzieci i integracji społecznej, dając dzieciom pierwsze doświadczenie wspólnego życia w społeczności.

Charles i inni przeciwko Francji

17 grudnia 2020 r. (Komitet - decyzja w sprawie dopuszczalności)

Sprawa ta dotyczyła opieki edukacyjnej nad synem skarżących, dzieckiem cierpiącym na ciężki zespół autystyczny, skutkujący brakiem funkcjonalnej komunikacji, brakiem autonomii i poważnymi zaburzeniami zachowania, charakteryzującymi się w szczególności agresywnymi wybuchami wobec kręgu rodzinnego. Skarżący zarzucili w szczególności, że władze krajowe nie stworzyły i nie przydzieliły mu miejsca w dostosowanej placówce.

Trybunał uznał skargę za **niedopuszczalną** z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych, ponieważ skarżący nie wnieśli skargi przeciwko władzom z powodu niewypełnienia przez państwo obowiązku zapewnienia wielodyscyplinarnej opieki, która w szczególnych okolicznościach niniejszej sprawy mogłaby zostać uznana za skuteczny środek odwoławczy dostępny dla nich. Trybunał zauważył również, że w niniejszej sprawie skarżący nie wydawali się być ofiarami ciągłego braku opieki ze strony państwa nad ich synem. W istocie, w oparciu o materiały przedstawione Trybunałowi, po okresie, o którym mowa, syn skarżących został objęty opieką instytucji zajmującej się specjalnymi potrzebami zdrowotnymi i edukacyjnymi.

T.H. przeciwko Bułgarii (nr 46519/20)

11 kwietnia 2023 r.

W 2012 r. u skarżącego w wieku 8 lat, który miał trudności z zachowaniem, zdiagnozowano zaburzenie hiperkinetyczne i „specyficzne zaburzenie rozwojowe umiejętności szkolnych”. Sprawa dotyczyła jego zarzutu, że był dyskryminowany w pierwszych dwóch latach szkoły podstawowej przez swoich nauczycieli i dyrektora ze względu na swoją niepełnosprawność. Skarżący przerwał naukę w szkole w drugim semestrze drugiej klasy i ukończył szkołę podstawową w innej szkole ogólnodostępnej. Skarżący stwierdził w szczególności, że personel jego pierwszej szkoły podstawowej nękał go i traktował w taki sam sposób jak uczniów bez niepełnosprawności, ponieważ zakładał, że jego zachowanie wynikało z braku odpowiedniego wychowania. Skarżył się, że w rezultacie szkoła nie dostosowała jego edukacji do jego specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **w związku z Artykułem 2** (prawo do nauki) **Protokołu nr 1** do Konwencji w odniesieniu do skarżącego. W szczególności, po przeanalizowaniu incydentów jeden po drugim i chronologicznie, Trybunał zauważył, że na podstawie dostępnych dowodów nie można stwierdzić, że działania dyrektora szkoły lub nauczyciela skarżącej były nieuzasadnione, nieracjonalne lub nieproporcjonalne. Sąd zauważył również, że nie można powiedzieć, że dyrektor szkoły i nauczyciel przytknęli oko na niepełnosprawność skarżącego i wynikające z niej specjalne potrzeby; okazało się, że dokonali oni szeregu rozsądnych dostosowań dla niego.

Prawo do głosowania (art. 3 Protokołu nr 1)

Alajos Kiss przeciwko Węgrom

20 maja 2010 r.

Skarżący, u którego w 1991 r. zdiagnozowano chorobę psychiczną, został objęty częściową kuratelą w maju 2005 r. na podstawie kodeksu cywilnego. W lutym 2006 roku zorientował się, że został pominięty w spisie wyborców sporządzonym w związku ze zbliżającymi się wyborami parlamentarnymi. Jego skarga do biura wyborczego okazała się bezskuteczna. Następnie złożył skargę do sądu rejonowego, który w marcu 2006 roku oddalił jego sprawę, stwierdzając, że zgodnie z węgierską konstytucją osoby ubezwłasnowolnione nie mają prawa do głosowania. Kiedy w kwietniu 2006 r. odbyły się wybory parlamentarne, skarżący nie mógł wziąć w nich udziału. Skarżący twierdził w szczególności, że pozbawienie go praw wyborczych, nałożone na niego z powodu częściowego ubezwłasnowolnienia z powodu choroby psychiatrycznej, stanowiło nieuzasadnione pozbawienie go prawa do głosowania, które nie podlegało żadnemu środkowi odwoławczemu, ponieważ było przewidziane w Konstytucji.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 3** (prawo do wolnych wyborów) **Protokołu nr 1**, stwierdzając, że masowe pozbawienie praw wyborczych bez zindywidualizowanej oceny sądowej, wyłącznie na podstawie niepełnosprawności umysłowej wymagającej częściowej opieki, nie może być uznane za zgodne z uzasadnionymi przyczynami ograniczenia prawa do głosowania. Trybunał zauważył w szczególności, że państwo musi mieć bardzo ważne powody, stosując ograniczenia praw podstawowych w szczególności do wrażliwych grup społecznych, takich jak osoby z niepełnosprawnością intelektualną, które były narażone na ryzyko stereotypizacji legislacyjnej, bez zindywidualizowanej oceny ich możliwości i potrzeb. Skarżący utracił prawo do głosowania w wyniku nałożenia automatycznego, ogólnego ograniczenia. Wątpliwe było traktowanie osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną jako jednej klasy, a ograniczenie ich praw musiało podlegać ścisłej kontroli.

Zobacz także: [Gajcsi przeciwko Węgrom](#), wyrok z dnia 23 września 2014 r.; [Harmati przeciwko Węgrom](#), wyrok z dnia 21 października 2004 r.

Strøbye i Rosenlind przeciwko Danii

2 lutego 2021 r.

Sprawa dotyczyła pozbawienia skarżących praw wyborczych, odpowiednio w 1984 i 2009 roku, w wyniku pozbawienia ich zdolności do czynności prawnych. Skarżący, którzy odzyskali prawo do głosowania w wyborach powszechnych w 2019 r., skarżyli się, że zostali bezprawnie pozbawieni praw wyborczych.

Trybunał orzekł, że **nie doszło do naruszenia art. 3** (prawo do wolnych wyborów) **Protokołu nr 1** do Konwencji, stwierdzając, że ograniczenie praw wyborczych skarżących było zgodne z prawem, służyło uzasadnionemu celowi zapewnienia, aby wyborcy w wyborach powszechnych mieli wymagany poziom umiejętności umysłowych i było proporcjonalne do celu, który miał zostać osiągnięty. Zauważył w szczególności, że władze duńskie podjęły godne pochwały wysiłki w celu oceny i ewolucji reakcji prawnej na sytuacje takie jak sytuacja skarżących. Ponadto Trybunał uznał, że państwo działało w ramach swoich uprawnień wynikających z Konwencji, w szczególności biorąc pod uwagę jakość krajowej kontroli sądowej w tych sprawach. Trybunał uznał również, że nie doszło do naruszenia Artykułu 14 (zakaz dyskryminacji) Konwencji w związku z Artykułem 3 Protokołu nr 1, ponieważ był przekonany, że różnica w traktowaniu skarżących miała uzasadniony cel i że istniał rozsądny stosunek proporcjonalności między zastosowanymi środkami a celem, który miał zostać osiągnięty.

Caamaño Valle przeciwko Hiszpanii

11 maja 2021 r.

Sprawa dotyczyła pozbawienia praw wyborczych córki skarżącej, która była osobą z niepełnosprawnością intelektualną. Skarżąca zarzuciła, że ograniczenia prawa do głosowania jej córki naruszyły jej prawa i były dyskryminujące.

Trybunał uznał, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 3** (prawo do wolnych wyborów) **Protokołu nr 1** do Konwencji. Stwierdził również, że **nie doszło do naruszenia Artykułu 14** (zakaz dyskryminacji) **w związku z Artykułem 3 Protokołu nr 1** oraz **Artykułu 1** (ogólny zakaz dyskryminacji) **Protokołu nr 12** do Konwencji. Trybunał stwierdził w szczególności, że „zapewnienie, aby tylko obywatele zdolni do oceny konsekwencji swoich decyzji i podejmowania świadomych i rozsądnych decyzji uczestniczyli w sprawach publicznych” było uzasadnionym celem, który wpłynął na wyroki sądów krajowych w odniesieniu do córki skarżącej. Ponadto uznał, że decyzja o pozbawieniu praw obywatelskich była zindywidualizowana i proporcjonalna do tego celu. Wreszcie Trybunał stwierdził, że pozbawienie jej praw wyborczych nie udaremniło „swobodnego wyrażania opinii przez obywateli”. Trybunał stwierdził również, że władze krajowe wzięły pod uwagę szczególny status córki skarżącej i nie dyskryminowały jej.

Toplak i Mrak przeciwko Słowenii

26 października 2021 r.

Sprawa dotyczyła domniemanego braku odpowiednich środków umożliwiających skarżącym, którzy cierpią na dystrofię mięśniową, głosowanie w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. oraz w referendum krajowym w 2015 r., a także domniemanego braku skutecznych środków odwoławczych w tym zakresie. Skarżący skarżyli się na brak skutecznych środków sądowych, za pomocą których mogliby z wyprzedzeniem zażądać dostępnego lokalu wyborczego. Skarżyli się również na brak skutecznego środka odwoławczego, za pomocą którego mogliby domagać się odszkodowania za dyskryminację w wykonywaniu prawa do głosowania.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia art. 13** (prawo do skutecznego środka odwoławczego) Konwencji **w związku z art. 1** (ogólny zakaz dyskryminacji) **Protokołu nr 12** do Konwencji w odniesieniu do udziału w referendum w 2015 r. w odniesieniu do obu skarżących, że **nie doszło do naruszenia art. 13** Konwencji **w związku z art. 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji **i art. 3** (prawo do wolnych wyborów) **Protokołu nr 1** do Konwencji w odniesieniu do wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. **w związku z art. 14** (zakaz dyskryminacji) Konwencji. Art. 1 w odniesieniu do wyborów do Parlamentu Europejskiego w 2019 r. w odniesieniu do obu skarżących, że nie doszło do naruszenia art. 1 Protokołu nr 12 w odniesieniu do referendum w 2015 r. w odniesieniu do obu skarżących oraz że **nie doszło do naruszenia art. 14** Konwencji **w związku z art. 3 Protokołu nr 1** w odniesieniu do braku udziału pierwszego skarżącego w wyborach do Parlamentu Europejskiego w 2019 r.

Anatolij Marinow przeciwko Bułgarii

15 lutego 2022 r.

Skarżący w tej sprawie skarżył się, że nie był w stanie skorzystać ze swoich praw wyborczych podczas wyborów parlamentarnych w Bułgarii w 2017 roku. Jego prawo do głosowania zostało automatycznie odebrane, zgodnie z Konstytucją, kiedy w 2000 r. został objęty częściową kuratelą z powodu problemów psychiatrycznych. Skarżący stwierdził, że jego automatyczne pozbawienie prawa wyborczego z powodu częściowego ubezwłasnowolnienia i bez indywidualnej oceny sądowej było nieproporcjonalne. Jego zdaniem wykluczenie osób z niepełnosprawnością, w tym osób cierpiących na zaburzenia psychiczne, z możliwości głosowania w wyborach było sprzeczne z międzynarodowymi standardami.

Trybunał orzekł, że **doszło do naruszenia Artykułu 3** (prawo do wolnych wyborów) **Protokołu nr 1** do Konwencji, stwierdzając, że masowe pozbawienie skarżącego prawa do głosowania - bez indywidualnej kontroli sądowej i wyłącznie dlatego, że został on objęty częściową kuratelą - nie było proporcjonalne do uzasadnionego celu ograniczenia prawa do głosowania. Trybunał zauważył w szczególności, że ograniczenie nie wprowadzało rozróżnienia między osobami ubezwłasnowolnionymi całkowicie i częściowo. Ponadto nic nie wskazywało na to, że bułgarski ustawodawca kiedykolwiek starał się rozważyć konkurujące interesy lub ocenić proporcjonalność ograniczenia konstytucyjnego w obecnym kształcie, a tym samym otworzyć drogę sądom do analizy zdolności osoby do wykonywania prawa głosu, niezależnie od decyzji o objęciu tej osoby kuratelą. W niniejszej sprawie skarżący utracił prawo do głosowania w wyniku automatycznego,

Zestawienie – Osoby z niepełnosprawnością a EKPC

ogólnego ograniczenia franczyzy osób objętych częściową kuratelą, bez indywidualnej sądowej oceny jego zdolności do głosowania. Trybunał powtórzył, że takie ogólne traktowanie wszystkich osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiatryczną jest wątpliwe, a ograniczenie ich praw musi podlegać ścisłej kontroli.

Swoboda przemieszczania się (art. 2 Protokołu nr 4)

A.-M.V. przeciwko Finlandii (nr 53251/13)

23 marca 2017 r.

Zob. powyżej, w części „Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego”, „Zdolność do czynności prawnych”

Kontakt dla Mediów:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08